

Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta
Katedra kulturních a náboženských studií

Kulturní a spirituální význam dimethyltryptaminu

Autor: Markéta Zajíčková

Studijní program: Humanitní studia

Studijní obor: Transkulturní komunikace

Vedoucí práce: Mgr. Petr Macek, Ph. D.

Oponent práce: Mgr. Luděk Jirka, Ph. D.



Zadání bakalářské práce

Autor: Markéta Zajíčková

Studium: P14K0123

Studijní program: B7507 Specializace v pedagogice

Studijní obor: Transkulturní komunikace

Název bakalářské práce: **Kulturní a spirituální význam dimethyltryptaminu**

Název bakalářské práce AJ: Cultural and Spiritual Value of Dimethyltryptamine

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Práce se zaměří na význam dimethyltryptaminu (DMT), endogenní psychoaktivní látky obsažené v lidském mozku, v antropologickém, kulturním a spirituálním významu. Pojednává o praktikách, rituálech i přínosu v kulturně-antropologickém kontextu.

Rick Strassman, DMT: Molekula duše, Dybbuk, Praha 2005 Jiří Kuchař, Ayahuasca aneb tanec s bohy, Eminent, Praha 1998 Jeremy Narby, Kosmický had, Rybka Publishers, Praha 2006 R. E. Schultes, A. Hofmann, Rostliny bohů, Volvox Globator, Mat'a, Praha 1996 Miroslav Horák, The House of Song, Astron studio CZ, Brno 2013 Ettore Biocca, Sama mezi indiány, Dauphin, Praha 2013 Carlo Ginzburg, Noční příběh, Argo, Praha 2003 Josef Zehentbauer, Drogy lidského těla, Portál, Praha 2012

Garantující pracoviště: Katedra kulturních a náboženských studií,
Pedagogická fakulta

Vedoucí práce: Mgr. Petr Macek, Ph.D.

Oponent: Mgr. Luděk Jirka, Ph.D.

Datum zadání závěrečné práce: 25.11.2014

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala pod vedením vedoucího bakalářské práce samostatně a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Praze dne 11. června 2019

Anotace

ZAJÍČKOVÁ, Markéta. *Kulturní a spirituální význam dimethyltryptaminu*. Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2019. s. 49. Bakalářská práce.

Bakalářská práce se zabývá kulturním a společenským významem dimethyltryptaminu z pohledu kulturní antropologie. V práci se snažím nalézt celosvětový význam dimethyltryptaminu, který poukazuje na duchovní přesah pomocí metod kulturní antropologie a stanovit základní témata, která se pokusím vysvětlit a tak ukázat jejich platnost i pro transkulturní rovinu. Snažím se ukázat, že v celosvětové náboženské rovině existuje významný kulturní vliv dimethyltryptaminu, a poukázat na potenciál takového zkoumání.

Klíčová slova: kultura, kulturní antropologie, dimethyltryptamin, náboženství, šamanismus, rituál.

Annotation

ZAJÍČKOVÁ, Markéta. *Cultural and Spiritual Value of Dimethyltryptamine*. Hradec Králové: Faculty of Education, University of Hradec Králové, 2019. 49 pp. Bachelor Degree Thesis.

The bachelor thesis deals with the possibilities of exploring the dimethyltryptamine from the perspective of the cultural anthropology. In this work I try use the methods of the cultural anthropology to determine the basic themes and to try to show their validity for the Transcultural perspective. I show that in the world religious perspective exist significant influence of dimethyltryptamine and point out the potencial such exploration.

Keywords: culture, anthropology, dimethyltryptamine, religion, shamanism, ritual.

Velice děkuji vedoucímu bakalářské práce Mgr. Petru Mackovi, Ph. D. a také Mgr. et Mgr. Miroslavu Horákovi, Ph. D. za podporu, cenné rady, materiály, metodické vedení práce a připomínky. Děkuji velmi též své rodině a přátelům za pomoc, podporu a trpělivost.

Obsah

1.Úvod.....	9
2.Přírodovědecký kontext tématu: dimethyltryptamin a související látky obsažené v těle.....	10
2.1.N,N-dimetyltryptamin (DMT).....	10
2.1.1.DMT – historie.....	10
2.2.Endogenní látky a DMT, působení v těle.....	12
2.2.1.Serotonin.....	13
2.2.2.Melatonin a dopamin.....	14
2.3.Mozek a enteogeny, mozek a serotonin, tělesné procesy.....	14
3.Základní i méně známé směsi a deriváty DMT.....	16
3.1.Ayahuaska.....	16
3.1.1.Ayahuaska – pověsti a rituály.....	17
3.2.Harmalin, harmin a příbuzné alkaloidy.....	19
3.3.Bufo Alvarius a další druhy žab, bufotenin.....	20
3.4.Houby a psilocybin, psilocin.....	22
3.5. Další tryptaminy a DMT.....	23
3.6.AMT, DPT nebo 5-MeO-DIPT – umělé deriváty DMT.....	25
3.7.Šňupací směsi s obsahem DMT.....	25
3.7.1.Yopo, Cebíl, Kohobba (cohoba).....	26
3.7.2.Epená, Jurema, Rapé.....	27
4. Současný výzkum DMT, ayahuasky a psylocinu/psylocybinu.....	30
4.1.Dimethyltryptamin – současný výzkum.....	30
4.2. Ayahuaska – současný výzkum.....	30
4.3.Houby lysohlávky – současný výzkum.....	31
5.DMT a kultura – šamanismus a současná praxe ayahuaskového sezení.....	32
5.1.Od šamanismu k neošamanismu.....	32
5.2.Šamanismus a DMT.....	34
5.3.Šamanismus, vizuální archetypy a transkulturní přesah.....	35
6.DMT jako transkulturní fenomén.....	37
6.1.1.Misie, kolonializace a původní náboženství v kontextu DMT.....	38
6.1.2.Náboženská synkreze v Americe a dopady na užití enteogenů, ayahuasky.....	38

6.2.Současná praxe ayahuaskového sezení.....	40
7.Negativní dopady DMT.....	42
7.1.Zápory – DMT, bufotenin.....	42
7.2.Zápory – ayahuaska.....	43
7.3.Závislost na ayahuasce i DMT.....	44
8.Závěr.....	45
9.Seznam použitých zdrojů.....	46
9.1.Odborná literatura.....	46
9.2.Internetové zdroje.....	47
10.Seznam zkratek.....	49

1. Úvod

Práce se zaměřuje na různé typy psychoaktivních tryptaminů, především na dimethyltryptamin (DMT) a okrajově i na méně známé tryptaminy. Cílem práce je popsat různé formy užívání, od rituálního po rekreační, které se vyskytují po celém světě, a tím poukázat na kulturní propojení pomocí této látky. Současně má upozornit na spojitost exogenních a endogenních forem tryptaminů a tak objasnit klíč, který spojuje člověka se zvířetem i rostlinou, a který, prokazatelně především u lidí dokáže odemknout spirituální, transcendentální a fantazijní úroveň vnímání.

Nejčastěji jsou v práci zmiňovány vzájemně blízké substance a to DMT, ayahuaska nebo tzv. „magické houby“. Důvodem tohoto výběru je snaha o komparaci těchto populárních psychedelických pojmů a poukázání na celosvětový výskyt dimethyltryptaminu a jeho příbuzných forem. Dimethyltryptamin a jeho příbuzné formy, ať už ve formě směsí nebo jako psychoaktivní rostliny, má velký celosvětový i mezikulturní význam, a kultury s ním podle svých možností a zvyklostí pracují. Historie jeho užívání sahá velmi hluboko do minulosti a dalo by se tvrdit, že již preliterální společnosti jej dobře znaly. Stal se významnou látkou pradávných šamanů a jeho využití v soudobém šamanismu stále pokračuje. Také v rámci globálních propojení, turismu a mezikulturních setkávání zaujímá fenomén DMT, ayahuasky nebo magických hub významné místo, jak můžeme pozorovat v současnosti i v České republice.

Samotné DMT se stalo také součástí výzkumů a inspiruje chemiky k vývoji příbuzných tryptaminových látek. V antropologickém a kulturním rámci přitahuje pozornost stále více vědců, kteří hledají cestu k poznání této magické látky. Překážkou výzkumu představuje skutečnost, že DMT je ilegální ve většině zemí světa. Proto mnoho vědců stále více zdůrazňuje svůj akademický a nikoliv uživatelský zájem. I já bych chtěla zdůraznit, že následující řádky nemají sloužit jako návod pro výrobu nelegálních látek ani k jakémukoliv zneužívání psychoaktivních látek.

Osobně mne DMT zaujalo především tím, že jde o globální kulturní fenomén, spojující současné i starodávné kultury celého světa, a hlavně, že má obecně duchovní i transkulturní přesah a pozitivní psychologický potenciál, který se dá využít při nejen léčbě psychiatrických poruch.

2. Přírodovědecký kontext tématu: dimethyltryptamin a související látky obsažené v těle

Na počátku je třeba se seznámit s nejdůležitějšími látkami, které jsou příbuzné dimethyltryptaminu, nebo s ním souvisí, přičemž u souvisejících budou zmíněny pouze nejdůležitější. Tato kapitola se zaměřuje na chemickou strukturu, biochemii, psychologické nebo neurologické působení, ale také na historii výzkumu i užívání dimethyltryptaminu.

2.1. N,N-dimethyltryptamin (DMT)

Prototypické tryptaminové psychedelikum, jehož molekulová hmotnost se shoduje s hmotností glukózy, nejjednoduššího cukru a má desetkrát větší hmotnost než je hmotnost vody poukazuje na relativně malou a jednoduchou molekulu. Váže se na „stejně podtypy receptorů serotoninu jako ostatní klasická psychedelika, například LSD: na místa 5-HT_{2A} a 5-HT_{1A}.“¹ DMT má malou toleranci oproti neendogenním psychedelikům, což znamená, že účinky jsou po opakovaném podání podobné na rozdíl od narůstající tolerance například u LSD nebo hub.²

DMT, představuje látku, o které například Strassman prohlásil, že jde o „molekulu duše“: „N,N-dimethyltryptamin neboli DMT je opravdu pozoruhodná molekula. ... Otevírá dveře do světa ukrytého za naší imaginací.“³ Dále uvádí, že je DMT součástí chemického složení v tělech lidí i savců, jeho molekuly jsou obsaženy také v mořských organismech, trávách nebo luskovinách, ropuchách i dalších žábách a dokonce i v plísních nebo v kořenech rostlin.⁴

2.1.1. DMT – historie

Tato kapitola se zaměřuje na historii DMT a jeho výzkumu jak v rámci prvotních experimentálních pokusů, tak v rámci pokusů na věznicích a popisuje konkrétněji, co se při pokusech děje. „Kanadský chemik Richard Manske DMT poprvé laboratorně syntetizoval v roce 1931 jako jeden ze série derivátů tryptaminu v souvislosti se svým výzkumem jistého toxického severoamerického keře“⁵, ale neexistují důkazy o tom, že by znal DMT, a prý také látku sám nikdy neužil.⁶ Naopak maďarský psychiatr a chemik Stephen Szára se rozhodl v 50. letech 20. stol. DMT syntetizovat na základě zpráv dokumentujících jeho přítomnost v psychedelických rostlinách a stejně jako mnoho jiných vědců před ním i Szára experimentoval sám na sobě tak, že užíval

¹ STRASSMAN, Rick, WOJTOWITZ, Slawek, LUNA, Eduardo Luis, FRECSKA, Ede. *Vnitřní cesty do vnějšího vesmíru*. Praha: dybbuk, 2010. ISBN 978-80-7438-030-3, s. 51

² Srov. STRASSMAN, Rick, WOJTOWITZ, Slawek, LUNA, Eduardo Luis, FRECSKA, Ede. *Vnitřní cesty do vnějšího vesmíru*. Praha: dybbuk, 2010. ISBN 978-80-7438-030-3, s. 51

³ STRASSMAN, Rick. *DMT: Molekula duše*. Praha: dybbuk, 2010. ISBN 80-86862-10-0, s. 59

⁴ Srov. tamtéž

⁵ STRASSMAN, Rick, WOJTOWITZ, Slawek, LUNA, Eduardo Luis, FRECSKA, Ede. *Vnitřní cesty do vnějšího vesmíru*. Praha: dybbuk, 2010. ISBN 978-80-7438-030-3, s. 47

⁶ Srov. STRASSMAN, Rick, WOJTOWITZ, Slawek, LUNA, Eduardo Luis, FRECSKA, Ede. *Vnitřní cesty do vnějšího vesmíru*. Praha: dybbuk, 2010. ISBN 978-80-7438-030-3, s. 47

postupně vyšší a vyšší dávky drogy. Protože při orální aplikaci žádné účinky nezjistil, vstříkl si látku nitrosvalově a takto objevil silnou psychedelickou aktivitu DMT. Brzy poté Szára zrekrutoval třicet dobrovolníků, většinou kolegů lékařů, jimž podal plně psychedelické dávky DMT. Jeho výzkumná skupina v Maďarsku pokračovala ve studiích DMT, stejně jako několik skupin amerických, ale v akademické literatuře nikdo o subjektivních účincích DMT nepodal tak podrobný popis jako Szára.⁷

Významný výzkum DMT z 90. let 20. století probíhal tak, že dobrovolníci popisovali nižší nitrožilní dávky DMT jako nepříliš psychedelické. Většina dobrovolníků se shodla na tom, že dávka 0,2 mg/kg na ně působí jako prahová a pociťovali po ní typičtější psychedelické účinky. Dávka 0,4 mg/kg byla intenzivněji psychedelická a zdálo se, že vyvolává kvalitativně jedinečné zážitky. Dvě minuty po vstříknutí drogy dosáhly účinky maxima, po třech až pěti minutách začaly odeznívat, po třiceti minutách pak byly obvykle pryč. Počáteční nástup vysoké dávky DMT byl intenzivní, rozvinul se závratnou rychlostí a nemohl být jiný než dezorientující, přinejmenším dočasně, přičemž zkoumané osoby vykazovaly obrovské vnitřní napětí až do té míry, že nevěřily, že by je jejich tělo bylo schopno pojmout. Během doby, kdy se projevovalo napětí a zvuky, docházelo i k doprovodným projevům rychle se objevujících prchavých a měnících se kaleidoskopických vizuálních motivů. To vše nakonec u většiny dobrovolníků kulminovalo náhlým oddělením vědomí od těla.⁸ Během reakce na vyšší dávky se obvykle objevovaly zformovanější, rozeznatelnější a nespojitější obrazce. Příznakem vysoké dávky byla vzrušená a rychle se měnící nálada, i když někteří dobrovolníci zase hlásili pozoruhodnou plochost nebo doslova nedostatek pocitů, nicméně většina shledala tato sezení výjimečně příjemnými, až extatickými a euforickými. Jedním z nejpozoruhodnějších aspektů intoxikace bylo to, kolik zážitků se dokázalo směstnat do tak krátkého časového období, a to včetně pocitu nadčasovosti. Běžným prvkem psychedelického zážitku s vysokou dávkou je pocit, že čas je věčný, ono 'věčné teď'.⁹

Dalším příkladem výzkumu je lexingtonská věznice v Kentucky, která byla v té době předním výzkumným ústavem psychedelik v Americe, publikovala zprávy o DMT používaném na vězeňských dobrovolnících, kteří účinky popsali prostě jako „zvýšená úzkost, halucinace (obvykle zrakové) a poruchy vnímání“. Nicméně se objevily i určité zbytečně nadějně zprávy pocházející z evropských i amerických laboratoří - popisovaly kontakty se zdánlivě autonomními, vnímavými a interaktivními bytostmi.¹⁰

⁷ Srov. STRASSMAN Rick, WOJTOWITZ Slawek, LUNA Eduardo Luis, FRECSKA Ede. *Vnitřní cesty do vnějšího vesmíru*. Praha: dybbuk, 2010. ISBN 978-80-7438-030-3, s. 48

⁸ Srov. STRASSMAN, Rick, WOJTOWITZ, Slawek, LUNA, Eduardo Luis, FRECSKA, Ede. *Vnitřní cesty do vnějšího vesmíru*. Praha: dybbuk, 2010. ISBN 978-80-7438-030-3, s. 68 - 69

⁹ Srov. STRASSMAN, Rick, WOJTOWITZ, Slawek, LUNA, Eduardo Luis, FRECSKA, Ede. *Vnitřní cesty do vnějšího vesmíru*. Praha: dybbuk, 2010. ISBN 978-80-7438-030-3, s. 70

¹⁰ STRASSMAN, Rick, WOJTOWITZ, Slawek, LUNA, Eduardo Luis, FRECSKA, Ede. *Vnitřní cesty do vnějšího vesmíru*. Praha: dybbuk, 2010. ISBN 978-80-7438-030-3, s. 48 - 49

DMT se vynořilo z relativního vědeckého utajení, když vědci zjistili, že látka i enzymy nezbytné pro její syntézu se vyskytují u laboratorních zvířat. Takto se DMT díky své endogenní povaze, krátkodobým účinkům a své možné roli při vzniku psychózy stalo předmětem seriózního vědeckého výzkumu, nicméně DMT postihl podobný osud jako LSD a význam jeho unikátní endogenity se omezil jen na to, že by mohlo být potenciální příčinou vzniku duševních chorob, zejména schizofrenie.¹¹ Když se studiím, které měřily jeho přítomnost v nejrůznějších tělesných tekutinách, nepodařilo prokázat rozdíly mezi zdravými dobrovolníky a psychotiky, nadšení opadlo. Místo vylepšení technologie analýzy, aby bylo možno DMT přesněji změřit i ve velmi malém endogenním množství, v jakém se nachází v lidských tělesných tekutinách, nebo místo zlepšení kritérií diagnózy, podle nichž se zkoumané osoby analyzují, byly tyto studie pozastaveny. Nejčastěji citovanou prací na tomto poli zůstává britská zpráva popisující kolísání hladiny DMT u psychotických pacientů ve vztahu s úrovní jejich psychózy. Po omezení vlivu endogenního DMT na nervové choroby ztratila psychiatrie příležitost studovat obecnější téma lidského vědomí a jeho odchylek. Dokonce i když se nakonec nezjistilo, že by DMT mělo něco společného se vznikem psychózy, mohlo být prokázáno, že je odpovědné za nepsychotické stavy změněného vědomí, například mystické, spirituální zážitky blízkosti smrti. Psychedelické drogy představovaly velké riziko jakožto seriózní výzkumný program, stejně jako všechny pokusy nějak spojit jejich používání se zvýšenou náboženskou senzibilitou. Přestože existovaly psychiatrické výzkumné skupiny, které se do ožehavých náboženských problémů s psychedeliky pustily, například Univerzita v Marylandu a Univerzita Johna Hopkinse, vztahy mezi endogenním DMT a endogenními spirituálními zážitky byly ale stále zřejmě přehlíženy.¹²

2.2. Endogenní látky a DMT, působení v těle

DMT se nachází v lidském těle a obecně v tělech savců, u nichž vědci potvrdili jeho přítomnost, ale také je obsaženo ve velkém množství rostlin rostoucích v mírném i tropickém pásmu. Mořské houby obsahují ve vodě rozpustné soli DMT, stejně jako je mohou obsahovat koráli, houbičky obsahují psilocin 4-HO-DMT, to znamená DMT s jedním atomem kyslíku a vodíku připojeným k jednomu ze svých uhlíků, nicméně zjistit u těchto hub přítomnost samotného DMT je stále obtížné. DMT není přítomno u ryb, ale serotonin u tohoto druhu existuje, stejně jako podtypy receptorů serotoninu potřebných pro účinky DMT. DMT je při narození přítomno v mozku nižších savců a jeho úroveň následně stoupá v reakci na stres. Desítky studií uvádějí, že DMT bylo objeveno v lidské krvi, moči a míšním moku.¹³ „Vědci izolovali gen, který syntetizuje enzymy

¹¹ STRASSMAN, Rick, WOJTOWITZ, Slawek, LUNA, Eduardo Luis, FRECSKA, Ede. *Vnitřní cesty do vnějšího vesmíru*. Praha: dybbuk, 2010. ISBN 978-80-7438-030-3, s. 49 - 50

¹² Srov. STRASSMAN, Rick, WOJTOWITZ, Slawek, LUNA, Eduardo Luis, FRECSKA, Ede. *Vnitřní cesty do vnějšího vesmíru*. Praha: dybbuk, 2010. ISBN 978-80-7438-030-3, s. 50

¹³ Srov. STRASSMAN, Rick, WOJTOWITZ, Slawek, LUNA, Eduardo Luis, FRECSKA, Ede. *Vnitřní cesty do vnějšího vesmíru*. Praha: dybbuk, 2010. ISBN 978-80-7438-030-3, s. 53

vytvářející DMT v lidském těle, a tento gen vložili do jednoho viru. Když tímto virem infikovali buňky savců, tyto buňky ve zkumavce produkovaly DMT.¹⁴

Zajímavostí je, že díky modernímu výzkumu bylo zjištěno, že hladina DMT stoupá při nárůstu stresu, což potvrzují klinické studie i testy na zvířatech, ale také výzkumy schizofrenních či psychotických pacientů, kterým se díky nárůstu stresu mohou zesilovat bludy nebo halucinace. Pravděpodobně za to může nižší účinnost MAO a rychlejší působení DMT.¹⁵

2.2.1. Serotonin

Jak souvisí serotonin s DMT? Souvislost je zřejmá jak z chemického vzorce a při pohledu na molekulu serotoninu a DMT, tak z působení v mozku. „Serotonin je důležitým monoaminovým neurotransmiterem působícím v různých částech těla. *Raphe nuclei*¹⁶ uvolňují serotonin v mozku, čímž se stimulují silné emocionální výrazy jako zlost, agrese a sexuální přitažlivost.“¹⁷ Důležitá kooperující látka je tetrahydroharmin neboli THH. „THH blokuje zpětné vychytávání serotoninu (5-hydroxytryptamin, zkr. 5-HT). Díky tomu dochází ke zvýšení hladiny mediátorů dopaminu, noradrenalinu a serotoninu v centrální nervové soustavě. DMT působí na proteiny transportující 5-HT. Je známo jako agonista 5-HT_{1a} a antagonist 5-HT₂ receptorů. U dlouhodobých uživatelů ayahuascy bylo zjištěno, že u nich došlo k nárůstu synaptických spojů pro přenos serotoninu.“¹⁸ Serotonin není produkován pouze v mozku, ale také v dalších orgánech jako jsou průdušky, kde podporuje tvorbu hlenu, v děloze, kde podporuje porod, v trávicím traktu, kde vyvolává mnohé trávicí procesy a podílí se na jejich řízení. Mateřskou látkou serotoninu je esenciální aminokyselina tryptofan, která je přítomna ve všech běžných potravinách a která je zásadní pro látkovou výměnu neurovitaminů, jež je nabízen i jako lék regulující hladinu serotoninu při depresivních poruchách spánku. V potravě přirozeně se vyskytující a uměle vyrobený tryptofan se zdají být chemicky identické, a přesto na ně tělo může reagovat různým způsobem. „I když se serotonin vyskytuje v celém těle, nejvíce ve střevech a v krvi, v mozku ho zase tolik není, snad s výjimkou mozkové šišinky (epifýzy) - kvazi-nervového systémového orgánu. 5-HT má nicméně na různé mozkové funkce odlišné účinky, mezi něž patří kontrole fyziologických systémů, jako jsou kardiovaskulární a endokrinní systémy, nebo třeba regulace teploty. Ovlivňuje také ty oblasti mozku, které ovládají emoční, kognitivní a sensorické funkce.“¹⁹

¹⁴ STRASSMAN, Rick, WOJTOWITZ, Slawek, LUNA, Eduardo Luis, FRECSKA, Ede. *Vnitřní cesty do vnějšího vesmíru*. Praha: dybbuk, 2010. ISBN 978-80-7438-030-3, s. 53

¹⁵ Srov. STRASSMAN, Rick. *DMT: Molekula duše*. Praha: dybbuk, 2010. ISBN 80-86862-10-0, s. 92-93

¹⁶ řada jader v oblasti prodloužené míchy

¹⁷ DUBOIS, A. Thomas. *Úvod do šamanismu*. Praha: Volvox Globator, 2011. ISBN 978-80-7207-801-1, s. 202

¹⁸ HORÁK, Miroslav. *Ayahuasca v České Republice*. Brno: Mendelova Univerzita, 2017. ISBN 978-80-7509-510-7, s. 21

¹⁹ STRASSMAN, Rick, WOJTOWITZ, Slawek, LUNA, Eduardo Luis, FRECSKA, Ede. *Vnitřní cesty do vnějšího vesmíru*. Praha: dybbuk, 2010. ISBN 978-80-7438-030-3, s. 36

2.2.2. Melatonin a dopamin

Strassman uvedl, že melatonin, což je další látka z tryptaminové řady, přesně N.-acetyl-5-metoxy-tryptamin, lze považovat za „hormon tmy“ a jde o základní hormon epifýzy a ta jej vylučuje přímo do mozku.²⁰ Podle Strassmana existuje Callawayova hypotéza na beta-karbolinové účinky syntetizované epifýzou podílející se na snění, ale sám ji spíše vylučuje, přestože se domnívá, že by beta-karboliny mohly díky svému účinku na DMT stimulovat snění alespoň nepřímou.²¹ Tělu vlastní melatonin je derivát serotoninu. Jakmile se setmí a nastane noc, zvyšuje se jeho produkce, přičemž maximálních hodnot dosahuje kolem třetí hodiny ranní.²² Je dobré znát také látku dopamin, kterou v mozku zpracovává především *corpus striatum* například také proto, že vysoké hodnoty dopaminu vyvolávají záplavu fantazie a současně: „Nadbytek dopaminu podporuje uměleckou tvořivost a hranice mezi genialitou a šílenstvím je velmi prostupná.“²³

2.3. Mozek a enteogeny, mozek a serotonin, tělesné procesy

Obecně vzato „šamanské drogy“ zprostředkovávají intenzivní vjemy, zážitky podobné snům či nočním můrám, vize nebo kosmické pocity. Nadprůměrná bdělost je způsobena mobilizací systému noradrenalinu a kosmicko-vizionářské vjemy jsou zase způsobeny aktivací molekul dopaminu. Podobných účinků lze dosáhnout také prostřednictvím tělu vlastních drog.²⁴

Podle Zehentbauera jde v mozku a v celé nervové soustavě o to, že naše vjemy, myšlenky, pocity a jednání jsou nesené, předávány a zpracovávány prostřednictvím signálních látek, které umožňují výměnu informací nervových buněk, přičemž k neurotransmiterům „lásky k bližnímu“ patří oxytocin, estrogeny, noradrenalin, melatonin a serotonin.²⁵

„Za zmínku stojí rovněž serotonin: tělu vlastní droga, která je velmi výrazně zastoupena v limbickém systému a která má rozmanité pozitivní účinky na vnitřní harmonii, spánek a náladu. Snížená aktivita serotoninu naopak souvisí s introverzí, nespavostí a depresemi.“²⁶

Furst dodává, že: „...nejdůležitější rostlinné halucinogeny jsou stavebně příbuzné biologicky aktivním složkám, které se přirozeně nacházejí v mozku. Například psilocybin a psychoaktivní alkaloidy v semenech povijnice jsou deriváty indolu a tryptaminu, a mají tedy velmi podobnou chemickou stavbu jako serotonin (5-hydroxy-tryptamin).“²⁷

Také Schultes a Hofmann tvrdí, že: „Podobná základní struktura hlavních rostlinných halucinogenů a neuromediátoru CNS serotoninu a noradrenalinu jistě není náhodná. Právě tento

²⁰ Srov. STRASSMAN, Rick. *DMT: Molekula duše*. Praha: dybbuk, 2010. ISBN 80-86862-10-0, s. 83

²¹ Srov. STRASSMAN, Rick. *DMT: Molekula duše*. Praha: dybbuk, 2010. ISBN 80-86862-10-0, s. 94

²² ZEHENTBAUER, Josef. *Drogy lidského těla*. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0159-5, s. 137

²³ ZEHENTBAUER, Josef. *Drogy lidského těla*. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0159-5, s. 152

²⁴ Srov. ZEHENTBAUER, Josef. *Drogy lidského těla*. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0159-5, s. 126 - 127

²⁵ Srov. ZEHENTBAUER, Josef. *Drogy lidského těla*. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0159-5, s. 192

²⁶ ZEHENTBAUER, Josef. *Drogy lidského těla*. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0159-5, s. 57

²⁷ FURST, T. Peter. *Halucinogeny a kultura*. Praha: Dharma Gaia a Maťa, 1996. ISBN 80-85905-20-5, s. 7

překvapující vztah je možnou příčinou psychotropních vlastností rostlinných látek. Halucinogeny mohou díky podobné struktuře působit na stejná místa nervového systému jako výše zmíněné neuromediátory tak, jako mohou podobné klíče otevřít stejný zámek. Výsledkem je, že jisté psychologické funkce spojené s určitými mozkovými centry se vlivem halucinogenních látek mohou měnit, potlačovat, stimulovat nebo jinak modifikovat.²⁸

²⁸ SCHULTES Evans Richard, HOFMANN Albert. *Rostliny Bohů*. Praha: Volvox Globator a Maťa, 1996. ISBN 80-86013-04-9, s. 172-173

3. Základní i méně známé směsi a deriváty DMT

Tato kapitola se snaží obsáhnout důležité látky a směsi spojené s DMT. Zaměří se na kulturně významnou ayahuasku, ale také na lysohlávky. Kapitola se dále zaměří na výskyt DMT a jemu příbuzných forem jak v rostlinách, živočiších, tak na různých místech světa. Zvláštní důraz je zde kladen na harmalové alkaloidy, ropuchu *Bufo spp.* nebo rostlinu *Chrastici rákosovitou*. Seznamuje také s různými druhy šňupacích směsí. Kapitola u některých významnějších látek přesáhne také do kultury.

3.1. Ayahuaska

Z obří pralesní liány zvané *Banisteriopsis caapi* - ayahuaska²⁹ se pro náboženské obřady připravuje halucinogenní nápoj, který se pije zejména v západní části Amazonské nížiny a mezi kmeny žijícími na západních svazích kolumbijských a ekvádorských And.³⁰ „Kůra *Banisteriopsis caapi* a *B. inebrians* se louhuje ve studené nebo vroucí vodě a do nápoje se občas přidávají různé rostlinné ingredience, ovlivňující vyvolané halucinogenní stavy. Používají se především listy *B. rusbyana* neboli *oco-yajé* a *Psychotria viridis*.“³¹ Podle Horáka se *Psychotria viridis* nazývá *chacrana*. Do směsi se občas přidávají také jiné rostliny³², lišící se podle jednotlivých oblastí: *B. quitensis*, *Mascagnia glandulifera*, *M. psilophylla* var. *antifebrilis*; *Tetrapteris methystica* a *T. mucronata*³³. Liána obsahuje β -karbolinové alkaloidy: *harmin*, *harmalin* a *tetrahydroharmin* (THH), známý také jako *leptaflorin* a v listech se nachází *N, N-dimethyltryptamin* (DMT). Dále lze *10-methoxyharmalin* získat ze serotoninu inkubovaného v tkáni šišinky. Ten je harmalinu nejen podobný, ale je i účinnější.³⁴

V současnosti se nejčastěji ayahuaska užívá rámci terapeutickém a sakrálním. Podle Horáka slouží jako terapeutický prostředek např. v peruánském centru *Takiwasi* – „anebo může být užívání ayahuascy spirituální praktikou, např. prováděnou v rámci náboženské ceremonie.“³⁵ V České Republice se také objevují ayahuaskové obřady s křesťanským zaměřením. Podle Horáka jde například o obřady vedené nejmenovaným scénáristou a bývalým členem brazilské synkretické církve *Porta do sol*. Obřady se uskutečňují od roku 2010 na Moravě a v jeho stylu práce lze

²⁹ Srov. SCHULTES Evans Richard, HOFMANN Albert. *Rostliny Bohů*. Praha: Volvox Globator a Maťa, 1996. ISBN 80-86013-04-9, HORÁK, Miroslav. *Ayahuasca v České Republice*. Brno: Mendelova Univerzita, 2017. ISBN 978-80-7509-510-7

³⁰ Srov. SCHULTES Evans Richard, HOFMANN Albert. *Rostliny Bohů*. Praha: Volvox Globator a Maťa, 1996. ISBN 80-86013-04-9, s. 35

³¹ Srov. tamtéž

³² Srov. HORÁK, Miroslav. *Dům, kde se zpívá*. Brno: Mendelova Univerzita, 2013. ISBN 978-80-7375-800-4, s. 57

³³ Všechny zmíněné druhy jsou velkými lesními liánami patřícími do čeledi *Malpighiaceae*.

³⁴ HORÁK, Miroslav. *Dům, kde se zpívá*. Brno: Mendelova Univerzita, 2013. ISBN 978-80-7375-800-4, s.53

³⁵ HORÁK, Miroslav. *Ayahuasca v České Republice*. Brno: Mendelova Univerzita, 2017. ISBN 978-80-7509-510-7, s. 23

rozpoznat křesťanské prvky, jako například rituál Znovuzrození, který dělá v době Velikonoc a v podstatě jím simuluje porod.³⁶

3.1.1. *Ayahuaska – pověsti a rituály*

Narby uvádí jeden z příběhů, kdy muž z kmene Ašaninka, z komunity Quirishari v údolí Pichis v peruánské Amazonii, řekl směrem ke keři, jehož listy dokáží vyléčit smrtelně jedovaté hadí uštknutí: „Tyhle věci se naučíš, když piješ ayahuasku.“³⁷ Jak již bylo zmíněno, každá jednotlivá oblast nazývá směs ayahuaska podle daného domorodého názvu, například *caapi*, *dápa*, *mihi*, *kahi*, *natema*, *pindé* či *yagé*. Narby vysvětluje, že v jazyce ašaninka se ayahuaska řekne *kamarampi*, což je odvozeno od slovesa *kamarank*, tedy „zvracet“.³⁸ Domorodci věří ve věšteckou, kouzelnou a léčebnou moc tohoto nápoje a tato víra je tak hluboce zakořeněna v domorodé mytologii a životní moudrosti, že tím přímo poukazuje na svou dlouhodobou tradici.

Podle informátorů z centra Takiwasi je ayahuaska rodu ženského, protože spojuje se zemí. Země je rodu ženského, vyživuje, „dává“, vrací do dělohy, do lůna. Údajně umožňuje dočasný návrat do prenatálního období a našich minulých životů. Nicméně taková psychická regrese je možná pouze v rámci rituálu, protože jakmile tak není učiněno, shoduje se to s incestem. Touto cestou lze totiž zažívat stavy splnutí a to je místními považováno za velký hřích. Jedna část ayahuasky je také maskulinní, jelikož je přísná a náročná. Tak jako má člověk v sobě něco ženského i mužského. Najdou se léčitelé, kteří hovoří o mužské stránce ayahuasky, ale její duch je z velké části ženský.³⁹

Kuchař užívající ayahuasku v jihoamerické džungli, ji a šamany popisuje jako: „Kmen stvoření. Strom proměny tisíců tváří. Svět rostlin, metamorfóz, svět lidí. Pochodeň na vrcholu kmene. To je ayahuasca. To je svět jihoamerických šamanů, lidí s úsměvy dětí a s hluboko zapadlými přitom rozzářenými očima. Lidí, kteří jako by věděli, co svět v jeho nejhlubším nitru drží pohromadě...“⁴⁰ Dále uvádí fakt, že člověk žije ve světě smyslů, vnímá očima svět barev, ušima zvuky, ale jakmile se dostane do kola šamanova rituálu, když jej navštíví *La Madre Selva*, duch ayahuasky, vstoupí do světa barev.⁴¹

Dle Schultese a Hofmanna Tukanové žijící v kolumbijském okolí řeky Vaupés⁴² rozlišují např. šest typů směsi ayahuaska nebo *kahi*, ale všechny „druhy“ se zatím nepodařilo botanicky určit. Každý z nich má v domorodém jazyce své neměnné jméno. Podle Reichel-Dolmatoffa

³⁶ Srov. HORÁK, Miroslav. *Ayahuasca v České Republice*. Brno: Mendelova Univerzita, 2017. ISBN 978-80-7509-510-7, s. 44

³⁷ NARBY, Jeremy. *Kosmický had*. Praha: Rybka publishers, 2006. ISBN 80-87067-00-2, s. 6

³⁸ Srov. NARBY, Jeremy. *Kosmický had*. Praha: Rybka publishers, 2006. ISBN 80-87067-00-2, s. 12

³⁹ Srov. HORÁK, Miroslav. *Dům, kde se zpívá*. Brno: Mendelova Univerzita, 2013. ISBN 978-80-7375-800-4, s. 86

⁴⁰ KUCHAR, Jiří. *Ayahuasca aneb tanec s bohy*. Praha: Eminent, 1998. ISBN 80-85876-70-1, s. 179

⁴¹ Srov. tamtéž

⁴² řeka se nachází na území Kolumbie a Brazílie

ztotožňují Tukanové všechno, co nazýváme „umění“, s obrazy vyvolanými snem ovlivněným *yajé*.⁴³ Například úžasné polychromované ornamenty, zdobící dřevěné stěny *malok* (*malocas*) a čela obytných domů abstraktními charakteristickými motivy, „v nichž lze rozpoznat mytologické bytosti, zjevující se během halucinací po vypití *caapi*.“⁴⁴ Furst popisuje, že Tukanové také pořádají významný iniciační taneční obřad nazývaný *yuruparí*, který je základním článkem jejich kmenového společenství a jde o obřad, při kterém chlapi vstupují mezi muže. Indiáni při tomto rituálu navozují styk se svými předky. Tukanové začnou vykládat mýtus o zjevení se Mléčné dráhy a o vzdáleném oplodňujícím odrazu Slunce, o první ženě, jež povstane z říčního toku a vznikne původní pár prapředků, také může přijít zjevení nadpřirozeného Pána zvířat džungle a vod stejně jako obří předchůdce mamutů nebo prvotní rostliny a sám původ života. Představuje se také počátek zla, jaguáři a hadi, představitelé nemocí a duchové džungle, číhající v záloze na osamělého lovce. Flétny *yuruparí* vyhláší zákony sňatků mezi kmeny. Uprostřed těchto vizí se otevírá nová „brána“ a mezerou lze zahlédnout i další dimenze.⁴⁵ „Pro indiány je halucinogenní zážitek také hluboce sexuální, kdy se mohou povznést, uniknout erotice a smyslnosti do mystického spojení s dobou mýtů. Pobyt uvnitř dělohy, to je ten konečný cíl, dosažený pouhou hrstkou, ale vytoužený všemi.“⁴⁶ Další obřad, který je dobré zmínit, je jeden z tradičních obřadů v okolí řeky *Piraparaná* a nazývá se *barasana*: „Indiáni tančí v řadě za sebou a ve složitých tanečních krocích je doprovází zvuk tykvového chřestidla a rytmické popěvky. Obřad se neobejde bez nápoje *caapi*.“⁴⁷ Ekvádorští Zaparové mají pocit, jako by byli vyzdviženi do vzduchu a duše peruánských šamanů z kmene Conibo-Shipibo poletují po světě v podobě ptáka. Šamani se například mohou plavit v nadpozemských kánoích řízených démony, kteří se vydali získat ztracené nebo odcizené duše. Zajímavostí je, že účinky nápoje lze obměňovat přidáním listů rostlin *Banisteriopsis rusbyana* nebo *Psychotria*.⁴⁸

Informátoři z Takiwasi také tvrdí, že rostliny mají ducha, který působí podle toho, jak se člověk chová. Tvrdí se, že spirituální, energetické dimenzi rostlin je nadřazen Bůh, a to ve všech svých podobách: Otci, Synu i Duchu Svatém. Přírodní elementy, jako rostliny, zvířata, vody, řeky, hory, jsou Bohem stvořeny. Jejich specifické síly ale také vzýváme ovšem s tím vědomím, že jsou všechny podřízeny Bohu: „Vydáš-li se na temnou stranu, rostlina tě tam bude následovat. Vydáš-li se na stranu světlou, půjde s tebou tam. Prohřešky tě zavedou na stranu temnou.“⁴⁹

⁴³ Srov. SCHULTES Evans Richard, HOFMANN Albert. *Rostliny Bohů*. Praha: Volvox Globator a Maťa, 1996. ISBN 80-86013-04-9, s. 120

⁴⁴ SCHULTES Evans Richard, HOFMANN Albert. *Rostliny Bohů*. Praha: Volvox Globator a Maťa, 1996. ISBN 80-86013-04-9, s. 120

⁴⁵ Srov. FURST, T. Peter. *Halucinogeny a kultura*. Praha: Dharma Gaia a Maťa, 1996. ISBN 80-85905-20-5, s. 64

⁴⁶ FURST, T. Peter. *Halucinogeny a kultura*. Praha: Dharma Gaia a Maťa, 1996. ISBN 80-85905-20-5, s. 64

⁴⁷ SCHULTES Evans Richard, HOFMANN Albert. *Rostliny Bohů*. Praha: Volvox Globator a Maťa, 1996. ISBN 80-86013-04-9, s. 123

⁴⁸ Srov. SCHULTES Evans Richard, HOFMANN Albert. *Rostliny Bohů*. Praha: Volvox Globator a Maťa, 1996. ISBN 80-86013-04-9, s. 123

⁴⁹ HORÁK, Miroslav. *Dům, kde se zpívá*. Brno: Mendelova Univerzita, 2013. ISBN 978-80-7375-800-4, s. 78

3.2. Harmalin, harmin a příbuzné alkaloidy

Harmin, harmalin, harmalol a harman neboli harmalové alkaloidy, které patří k beta-fenolátům, a které jsou tak důležité v souvislosti s DMT, neboť jde o inhibitory (blokátory) monoaminoxidázy (MAO), zabraňují likvidaci enzymu, který zbavuje tělo jedovatých látek. „Jestliže však požijeme látku tlumící vlastnosti MAO, musíme bezpodmínečně dbát na to, aby se do těla nedostaly určité látky, protože při nedostatku MAO mohou mít nebezpečné jedovaté účinky.“⁵⁰ Podle Fursta harmalové alkaloidy byly poprvé izolovány ze syrské routy (*Peganum harmala*), víceleté rostliny „starého světa“, která roste ve středomořské a střední Asii, ale má několik blízkce příbuzných odrůd i na jihozápadě Spojených států a Mexika, přičemž Furst dále uvádí, že: „...nevíme o žádném záměrném psychedelickém užití harmaly mnohobílné, přestože je tato rostlina odvěkým lidovým lékem, jehož omamné účinky museli arabští lékaři i lidoví léčitelé Orientu jistě velmi dobře znát odedávna.“⁵¹

Horák uvádí, že zejména 10-methoxy-harmalin, který lze získat ze serotoninu inkubovaného v tkáni šišinky, je harmalinu nejen podobný, ale navíc je účinnější a dále, že někteří lidé mohou mít pocit spojení s léčiteli na základě telepatických stavů, jak to vyplývá z následujícího tvrzení: „Mně se stalo, že jsem vnímal, jak léčitelé vědí nebo lépe řečeno cítí, na co myslím.“⁵² Tento pocit může mít paralelu s tvrzením, že harmin, první z ayahuasky, resp. z liány *Caapi*, izolovaný alkaloid, byl původně pojmenován jako telepatin na základě jeho domnělých telepatických účinků.⁵³

„Harmala zastává významné postavení v lidovém lékařství všech oblastí jejího přirozeného výskytu a je tedy možné, že se v domorodém náboženství a magii používala jako sakrální halucinogen. Nedávno se vynořila domněnka, podle které byla zdrojem halucinogenní *sómy* nebo *huomy*, používané ve starodávné Persii a Indii.“⁵⁴ To také potvrzuje Furst, který uvádí, že: „Mezi rostlinami, které védští učenci považovali přednostně za *sómu*“⁵⁵ byla i harmala mnohobílná (*Peganum harmala*), a která je blízkou příbuznou zahradní routy vonné (*Ruta graveolens*).

Kulturně zajímavější než routa a k tomu botanicky nejpočetnější je *Banisteriopsis*, tropický americký rod, zahrnující bezmála stovku druhů, přičemž přinejmenším dva z nich, *B. caapi*, objevený a pojmenovaný Spruceem v polovině 19. století, a *B. inebrians*, velmi pravděpodobně společně s *B. muricata* a dalšími, jsou základem silného halucinogenního rituálního nápoje amazonských domorodců, kteří jej nazývají v místních nářečích *caapi* - přesněji *kahpi* či *gahpi*, *mihi*, *dapa*, *pinde*, *natéma*, *yajé* a podobně. V kečuánštině, jazyce Inků předhispánského Peru a

⁵⁰ HORÁK, Miroslav. *Dům, kde se zpívá*. Brno: Mendelova Univerzita, 2013. ISBN 978-80-7375-800-4, s. 55

⁵¹ FURST, T. Peter. *Halucinogeny a kultura*. Praha: Dharma Gaia a Maťa, 1996. ISBN 80-85905-20-5, s. 59

⁵² HORÁK, Miroslav. *Dům, kde se zpívá*. Brno: Mendelova Univerzita, 2013. ISBN 978-80-7375-800-4, s. 147

⁵³ Srov. HORÁK, Miroslav. *Dům, kde se zpívá*. Brno: Mendelova Univerzita, 2013. ISBN 978-80-7375-800-4, s. 147

⁵⁴ SCHULTES Evans Richard, HOFMANN Albert. *Rostliny Bohů*. Praha: Volvox Globator a Maťa, 1996. ISBN 80-86013-04-9, s.53

⁵⁵ FURST, T. Peter. *Halucinogeny a kultura*. Praha: Dharma Gaia a Maťa, 1996. ISBN 80-85905-20-5, s. 118

milionů andských domorodců dneška, je tento nápoj výmluvně zván ayahuaska, tedy „víno, réva duše“ a tento termín přejali i někteří nekečuánští domorodci východně od And. *Yajé*, nebo i *yagé*, je tukanské slovo široce užívané v oblasti severozápadní Amazonky a liána se vyskytuje v oblasti Kolumbie, Ekvádoru, Peru, i Brazílie, přičemž patří k posvátným rostlinám domorodých obyvatel Amazonie, a je známa také pod jmény *ayahuaska*, *caapi*, *natema* nebo *yagé*.⁵⁶ Ke zvýraznění a prodloužení vidin se aplikuje *B. rusbyana* zvaná „*ococayé*“.⁵⁷

Je také vhodné uvést látku yohimbin, která je součástí afrického stromu *Yohimbe* (česky Bujarník), což je jedna z dalších látek tlumících účinek MAO, tedy monoaminoxidázy, a to je enzym, který v těle odbourává nepříznivé aminy. Je důležitou ochranou těla před jedovatými substancemi.⁵⁸

Tabernanthe iboga z čeledi *Apocynaceae* (toješťovitě), pochází z Konga a Gabunu.⁵⁹ Jde o strom se žlutě zbarvenými kořeny, které se tradičně používaly při rituálních obřadech, zvláště proslavených v kultu *Bwiti*. Furst napsal k látce iboga, nebo také eboka, že: „...francouzští lékaři intenzivně studovali ibogain, blokátor enzymu monoaminoxidázy v mozku“⁶⁰. Z příběhu níže je možné uvažovat o tom, že žena mohla konzumovat i DMT, kdyby se jednalo o houbu bohatou na tuto látku: „Pygmejova žena se vydala hledat svého druha. Hlas shůry jí řekl, aby snědla kořen eboky, jenž rostl po levé straně vchodu do jeskyně, a houbu rostoucí po pravé. Poslechla a náhle kosti mrtvých, kterými byla jeskyně zaplněna, oživily a ukázalo se, že to je její manžel a další zesnulí příbuzní. Ti jí řekli, že rostlina, kterou našla, už navždy umožní příslušníkům kultu *Bwiti* vidět své mrtvé.“⁶¹

Tetrapteris methystica z čeledi *Malpighiaceae*, roste jako liána v severozápadní části brazilské Amazonie a domorodí obyvatelé kmene *Makú* připravují z drcené kůry stromů a vody hořký pokrm žluté barvy s podobnými účinky jako ayahuaska.⁶²

3.3. *Bufo Alvarius* a další druhy žab, bufotenin

Bufo alvarius, ropuší obojživelník žijící na jihozápadě Ameriky, má za očima velké příušní žlázy plné jedu, který složí k obraně a velmi dobře funguje.⁶³ Nils napsal několik populárních textů a v jednom z nich popisoval objev psychedelických vlastností jedu z ropuchy, která žije v sonorské

⁵⁶ Srov. FURST, T. Peter. *Halucinogeny a kultura*. Praha: Dharma Gaia a Maťa, 1996. ISBN 80-85905-20-5, s. 59

⁵⁷ Srov. VALÍČEK, Pavel. *Užitkové rostliny tropů a subtropů*. Praha: Academia, 1989. ISBN 80-200-0000-3, s. 273

⁵⁸ Srov. *The Healthy Lifestyle Expo* [online]. červen 2019, poslední revize? [cit. 2019-05-04]. Dostupné z:

<<https://cs.thehealthylifestyleexpo.com/yohimbe-98369>>.

⁵⁹ Srov. VALÍČEK, Pavel. *Užitkové rostliny tropů a subtropů*. Praha: Academia, 1989. ISBN 80-200-0000-3, s. 280

⁶⁰ FURST, T. Peter. *Halucinogeny a kultura*. Praha: Dharma Gaia a Maťa, 1996. ISBN 80-85905-20-5, s. 54

⁶¹ FURST, T. Peter. *Halucinogeny a kultura*. Praha: Dharma Gaia a Maťa, 1996. ISBN 80-85905-20-5, s. 56

⁶² Srov. VALÍČEK, Pavel. *Užitkové rostliny tropů a subtropů*. Praha: Academia, 1989. ISBN 80-200-0000-3, s. 280

⁶³ Srov. PENDELL, Dale. *Pharmaco/Gnosis, moc rostlin a cesta jedů*. Praha: dybbuk, 2009. ISBN 978-80-86862-91-0, s. 252

pouští. Její výměšek se kouří.⁶⁴ *Bufo alvarius* obsahuje bufotenin, kde jsou účinné látky DMT, 5-MeO-DMT, 5-OH-DMT nebo dimethyl-serotonin, a které se nacházejí ve výměšku ropuchy.⁶⁵ Serotonin, 5HT se dle Morgana nachází také v žabách druhu skokan neboli *Rana*.⁶⁶

Autor Albert Most napsal knihu o kouření ropušího jedu, spolu s mnoha dalšími autory.⁶⁷ Například mexický neošaman a lékař Dr. Octavio Rettig se specializuje na současné neošamanské rituály využívající jed žáby *Bufo Alvarius*, produkující nejsilnější známé přírodní psychedelikum na světě, přičemž mu ropucha ze sonorské pouště pomohla v boji s drogovou závislostí, poté pod jeho vedením řadě dalších stejně postižených pacientů a dnes je její jed stále populárnějším nástrojem k cestám za hranice vědomí lidí po celém světě.⁶⁸

Existuje ještě například *Bufo marinus*, ropucha obrovská, která byla zavlečena také do Austrálie. Její příušní žlázy obsahují kromě toxinu bufoteninu, společného pro všechny ropuchy, také 5-MeO-DMT. Pendell vyvrací olizování žab, ale popisuje sušení, rozemletí a kouření z dýmky. Jako zajímavost uvádí, že ropuchy požírají svou vlastní kůži poté, co se z ní svlečou.⁶⁹ Morgan zmiňuje tzv. „ropuší stoličky“ využívané v Eurasii i v Americe, ve Starém i Novém světě ropuchy, kdy se například u peruánských Matzéků aplikoval sušený ropuší jed, který vyvolává halucinace.⁷⁰ Jako zajímavost je dobré uvést omyl s bufoteninem v muchomůrce červené *Amanita muscaria*. „Studie chemika profesora Conrada H. Eugstera (1967) a farmakologa profesora Petera G. Wasera (1967, 1971) z univerzity v Curychu prokázaly, co je příčinou. Ne *muskarin*, jenž je v muchomůrce jen podružnou látkou, nýbrž spíše dvě formy *isoxazolu*, *ibotenová kyselina* a *muscimol*, vytvářejí klíčové psychoaktivní složky.“⁷¹ Přes zmíněný omyl je dobré uvést, že také historik Ginzburg srovnává ropuchu s houbou, a vidí zde nejasné, ale určité příbuzenství. Zmiňuje, že například „chléb ropuchy“, *pin d'crapa* je název, kterým se v Normandii označují agarické houby. Ropuší houby - *žabaci huby* anebo „podobné ropuchám“ - *žabjačij hrib* se nazývají nejedlé houby, v prvním případě na Slovensku, v oblasti Tater, ve druhém na Ukrajině. Termíny jako „židle ropuchy“, „klobouk ropuchy“, atd. se užívají k označování hub v angličtině, irštině, velštině, brenonštině, fříštině, dánštině, dolní němčině a norštině, a od severní Itálie po Německo, Ukrajinu, Polsko je ropucha označována jako „víla“, „čarodějnice“, „kouzelník“.⁷² „Jak se zdá, rovněž

⁶⁴ Srov. STRASSMAN, Rick. *DMT: Molekula duše*. Praha: dybbuk, 2010. ISBN 80-86862-10-0, s. 23

⁶⁵ Srov. *Bufotenin* [online]. 200612, poslední revize 19. 3. 2019 [cit.2019-05-04]. Dostupné z: <<https://cs.wikipedia.org/wiki/Bufotenin>>.

⁶⁶ Srov. MORGAN, Adrian. *Ropuchy a prašivky*. Praha: Volvox Globator, 2004. ISBN 80-7207-501-2, s. 248

⁶⁷ Srov. PENDELL, Dale. *Pharmaco/Gnosis, moc rostlin a cesta jedů*. Praha: dybbuk, 2009. ISBN 978-80-86862-91-0, s. 252

⁶⁸ Srov. *Cesty k sobě* [online]. 201803, poslední revize? [cit.2019-05-04]. Dostupné z: <<https://www.cestyksobe.cz/octavio-rettig-uzdravuje-zabim-jedem/25047>>.

⁶⁹ Srov. PENDELL, Dale. *Pharmaco/Gnosis, moc rostlin a cesta jedů*. Praha: dybbuk, 2009. ISBN 978-80-86862-91-0, s. 253

⁷⁰ Srov. MORGAN, Adrian. *Ropuchy a prašivky*. Praha: Volvox Globator, 2004. ISBN 80-7207-501-2, s. 246

⁷¹ FURST, T. Peter. *Halucinogeny a kultura*. Praha: Dharma Gaia a Maťa, 1996. ISBN 80-85905-20-5, s. 115

⁷² Srov. GINZBURG, Carlo. *Noční příběh*. Praha: Argo, 2003. ISBN 80-7203-514-2, s. 355

ropucha, stejně jako *amanita muscaria* a nenormální chůze tvořily v mnoha kulturách symbolický prostředek k přístupu k neviditelnému. Je obtížné říct, zda k tomu přispěly psychotropní schopnosti (ale názor na tuto věc je kontroverzní) bufoteninu, což je látka, kterou obsahuje sekret kůže ropuchy.⁷³ Další souvislosti autor popisuje následovně: „Existence vnitřní souvislosti mezi houbou užívanou šamany, aby se dostali do extáze, a kulhavostí se bude v tomto bodu, v principiální linii, jevit jako v zásadě možná. Navíc tato konvergence není ojedinělá. V některých francouzských krajích houby, které mají lupeny (jako např. *amanita muscaria*) mají jména jako *bó* (haute-Saone) nebo *botet* (loire), které okamžitě připomenou zvukem slovo *bot* (zmrzačený) a *bot* (ropucha). Vidíme, jak se začíná rýsovat propojení tří prvků: houba, ropucha a anomální chůze.“⁷⁴

3.4. Houby a psilocybin, psilocin

Zmínka o psychoaktivních látkách v magických houbách existuje mnohem větší množství než o samotném DMT a je možné, že není ani tolik zmínek o ayahuasce, nicméně protože v práci představují především komparační prvek, budou informace o těchto látkách výrazně zkráceny.

Hlavní účinnou složkou psychoaktivních hub se ukázal být hydrogenfosforečnanový ester 4-hydroxydimethyl-tryptaminu, navázaný na další přírodní složky jako bufotenin a serotonin a pravděpodobně biogeneticky odvozený od tryptofanu. Látka byla nazvána psilocybin a dalším nestálým derivátem byl psilocin, přičemž totožné látky byly také izolovány i ze severoamerických i evropských hub. Psilocybin a psilocin jsou chemickou stavbou příbuzné serotoninu vyskytujícímu se v mozku savců a účastníciho se chemického průběhu mozkových funkcí. Stavební příbuznost účinných látek v houbách se serotoninem vysvětluje jejich psychické působení a napomáhá vzhledu do biochemie mozku, farmakologické jevy lze vysvětlit centrálním rozrušením systému monoaminů v mozku.⁷⁵ Kuchař popisuje, že: „Psilocybin má stejné složení jako další neuromediátor CNS, serotonin, patřící do skupiny tryptaminů.“⁷⁶ Strassman obě látky považuje za „orálně aktivní DMT“.⁷⁷

Podle Fursta Hofmann objevil látky odpovědné za mimořádné psychické účinky hub, přičemž krátce na to vyrobil tyto sloučeniny synteticky bez použití rostlin.⁷⁸ Účinky těchto hub znali Aztékové již před několika tisíci lety a drogy nazývali „*teonacatl*“: „V dnešní době se některé druhy, např. *P.-mexicana*, pěstují i v laboratorních podmínkách.“⁷⁹

Například houba s názvem *Stropharia Cubensis* neboli Límčovka kubánská obsahuje oba psychedelické tryptaminy psilocybin a psilocin a dále Rátsch uvádí: „Existuje ještě řada jiných hub,

⁷³ GINZBURG, Carlo. *Noční příběh*. Praha: Argo, 2003. ISBN 80-7203-514-2, s. 355

⁷⁴ GINZBURG, Carlo. *Noční příběh*. Praha: Argo, 2003. ISBN 80-7203-514-2, s. 354

⁷⁵ Srov. FURST, T. Peter. *Halucinogeny a kultura*. Praha: Dharma Gaia a Maťa, 1996. ISBN 80-85905-20-5, s. 109

⁷⁶ KUCHAR, Jiří. *Ayahuasca aneb tanec s bohy*. Praha: Eminent, 1998. ISBN 80-85876-70-1, s. 164

⁷⁷ Srov. STRASSMAN, Rick. *DMT: Molekula duše*. Praha: dybbuk, 2010. ISBN 80-86862-10-0, s. 72

⁷⁸ Srov. FURST, T. Peter. *Halucinogeny a kultura*. Praha: Dharma Gaia a Maťa, 1996. ISBN 80-85905-20-5, s. 109

⁷⁹ VALÍČEK, Pavel. *Užitkové rostliny tropů a subtropů*. Praha: Academia, 1989. ISBN 80-200-0000-3, s. 279

kteří obsahují tyto účinné látky s podobnými možnostmi použití, např. *Conocybe siligineoides*, *Copelandia cyanescens*, *Panaeolus papilionaceus*, *Panaeolus sphinctrinus*, *Psilocybe mexicana*.⁸⁰

3.5. Další tryptaminy a DMT

Zde bude představeno několik zajímavých rostlin i plodů téměř z celého světa, které jsou bohaté na DMT nebo na příbuzné tryptaminy, případně tryptofany. Některé jsou známé a jiné mohou představovat překvapení.

Pandanus tectorius neboli pandán, u kterého existuje asi 600 druhů pocházejících většinou z teplých tropických pásem Asie, z ostrovů Indického oceánu a z Afriky, přičemž některé z těchto druhů zdomácněly i v Americe jako pěstované druhy, slouží k přípravě opojného nápoje například na Nové Guinei, který se připravuje z plodů pandánu.⁸¹ Pandán, „jehož plody domorodci v Nové Guineji používají jako halucinogen, obsahuje dimethyltryptamin v ořechách, ale o způsobu přípravy mnoho nevíme. Rod *Pandanus* představuje početnou skupinu druhů obývajících asijské tropy.“⁸²

Podle Valíčka *Anadenanthera* z čel. *Mimosaceae* (citlivkovité) roste v tropické Jižní Americe. *A. peregrina* původem z povodí Orinoka je velký strom rostoucí především ve stepních výběžcích jihoamerických deštných pralesů. Má tmavou, hrubými trny porostlou kůru a jeho drobné malé bílé květy jsou seskupeny v hrozny. Plody této rostliny jsou dlouhé lusky s hnědočernými semeny.⁸³ Semena rostliny obsahují DMT a 5-methoxy-DMT. Domorodí obyvatelé ze semen připravují směs zvanou *yopo*, *epena* nebo *cahoba* (údolí řeky Orinoko). Orální použití semen není účinné, aktivní působení zaručuje pouze šňupání nebo kouření a Valíček a kol. dále zmiňují druh *A. colubrina*, rostoucí ve střední a jižní části Jižní Ameriky, která má obdobné použití. Archeologické nálezy potvrzují kult této drogy již v době prehistorické.⁸⁴

Justicia pectoralis var. *stenophylla* z čeledi *Acanthaceae* (paznehtíkovité) roste všude v tropech i subtropích.⁸⁵ Dále se vyskytuje v lesích Venezuely a střední Brazílie, kde je známa pod názvem „*bolekhena*“ nebo česky „listy anděla smrti“. Plodem je tobolka a prášková droga se většinou šňupe, přičemž obsahuje tryptaminy.⁸⁶ Podle Rättsche je *Justicia pectoralis* rostlina rostoucí ve všech oblastech střední Ameriky bohatých na sluneční svit a zvláště na karibských ostrovech. Odrůda *Justicia stenophylla* se používá pro své psychedelické účinky a také jako přísada

⁸⁰ RÄTTSCH, Christian. *Byliny lásky*. Praha: Volvox Globator, 1997. ISBN 80-7207-070-3, s. 73

⁸¹ Srov. SCHULTES Evans Richard, HOFMANN Albert. *Rostliny Bohů*. Praha: Volvox Globator a Maťa, 1996. ISBN 80-86013-04-9, s. 52

⁸² SCHULTES Evans Richard, HOFMANN Albert. *Rostliny Bohů*. Praha: Volvox Globator a Maťa, 1996. 80-ISBN 86013-04-9, s. 52

⁸³ Srov. VALÍČEK, Pavel. *Užitkové rostliny tropů a subtropů*. Praha: Academia, 1989. ISBN 80-200-0000-3, s. 272

⁸⁴ Srov. tamtéž

⁸⁵ Srov. VALÍČEK, Pavel. *Užitkové rostliny tropů a subtropů*. Praha: Academia, 1989. ISBN 80-200-0000-3, s. 201

⁸⁶ Srov. VALÍČEK, Pavel. *Užitkové rostliny tropů a subtropů*. Praha: Academia, 1989. ISBN 80-200-0000-3, s. 274

k ayahuasce - *Banisteriopsis caapi*. „Rostlina pravděpodobně obsahuje tryptamin s psychedelickými vlastnostmi.“⁸⁷

Mimosa hastilis neboli *jurema*, z čeledi *Mimosaceae* (citlivkovité), pochází z aridních oblastí Brazílie. Jde o trnitý keř s dvakrát zpeřenými listy a bílými květy, jehož účinnou látkou obsaženou v kořenech je N,N-dimethyltryptamin.⁸⁸

Virola z čeledi *Myristicaceae* (muškátovníkovité), „má asi 45 druhů od Mexika a Malých Antil až po Brazílii. Stromy střední velikosti, listy jednoduché, tmavě zelené, lesklé, květy drobné, vonné, v latovitém květenství. Účinné látky jsou obsaženy v pryskyřici krvavé barvy v kůře stromu, která se ve formě prášku inhaluje při indiánských slavnostech. Chemicky náleží k alkaloidům tryptaminové řady. V Kolumbii se používá kůra *V. calophylla* a *V. calophylloidea*, v Brazílii a Venezuele *V. theiodora* doplněna někdy práškem z kůry stromu *Elizabetha princeps*.“⁸⁹

„Na Seychelských ostrovech platí, že vzdušné dýchací kořeny *vacoa* jsou silným afrodisiakem. Vývar z nich slouží jako nápoj. Tento druh rostliny nebyl dosud fytochemicky prozkoumán. V některých jeho plodech bylo však zjištěno silně psychedelicky působící DMT.“⁹⁰

Chrastice rákosovitá nebo také Lesknice rákosovitá *Phalaris arundinacea* (dříve nazývaná *Baldigera arundinacea*) je vlhkomilná travina, je rozšířena téměř po celém světě mimo polární oblasti, v Evropě, Severní a Východní Asii (částečně i v centrální Asii), v Severní i Jižní Americe a také na Novém Zélandě. *Phalaris aquatica* (někdy též nazývaná *Phalaris tuberosa*) pochází z oblasti středoziemního moře. Dnes se vyskytuje jak v oblasti svého původu tak v Jižní Austrálii a v Americe v Kalifornii a Oregonu a u nás se občas objevuje mimo chrastice rákosovité i její varieta *Phalaris arundinacea* var. *picta*, což je panašovaný mutant pěstovaný jako okrasná trvalka na zahrádkách, nicméně obsah DMT u této varianty není příliš znám. Tato droga vyvolává intenzivní vizuální halucinace, které jsou relativně krátkodobé. Další projevy intoxikace jsou záškuby svalstva s mírnými křečemi a omezenou svalovou koordinovaností, později nevolnost a neklidným spánkem. *Phalaris arundinacea* obsahuje zřejmě jen krátkodobě působící tryptamin N,N-dimethyltryptamin (DMT), *Phalaris aquatica* obsahuje navíc 5-methoxy-N,N-dimethyltryptamin (5-Me-DMT) a 5-hydroxy-N,N-dimethyltryptamin (5-OH-DMT neboli bufotenin). Obsah alkaloidů v těchto rostlině se pohybuje od 5-178 mg / 100 g drogy (v *Phalaris arundinacea* průměrně 60 mg DMT/100 g). Proto také intenzita účinku drogy může být značně rozdílná.⁹¹ Údajně je tráva rodu *Phalaris* neslibnější, protože se snadno pěstuje a snadná je také extrakce alkaloidů, přičemž DMT je

⁸⁷ RÄTSCH, Christian. *Byliny lásky*. Praha: Volvox Globator, 1997. ISBN 80-7207-070-3, s. 62

⁸⁸ Srov. VALÍČEK, Pavel. *Užitkové rostliny tropů a subtropů*. Praha: Academia, 1989. ISBN 80-200-0000-3, s. 275

⁸⁹ VALÍČEK, Pavel. *Užitkové rostliny tropů a subtropů*. Praha: Academia, 1989. ISBN 80-200-0000-3, s. 280

⁹⁰ FURST, T. Peter. *Halucinogeny a kultura*. Praha: Dharma Gaia a Mat'a, 1996. ISBN 80-85905-20-5, s. 67

⁹¹ Srov. *Enpsyro* [online]. ?, poslední revize? [cit.2019-05-05]. Dostupné z: <http://www.biotox.cz/enpsyro/pj3rphl.html>.

obsaženo v listech a stéblech.⁹² Izolace alkaloidů se většinou provádí acidobazickou extrakcí a výsledný produkt se buď kouří, a nebo se smíchá s harmalou a pije se.⁹³

Mezi další zdroje 5-hydroxytryptaminu či tryptaminu patří například plevelné luštěniny *Desmanthus illinoensis* a *leptolobus*, rákos *Arundo donax*, tedy Trst' rákosovitá, často zaměňovaná s bambusem a pocházející z Evropy i Asie,⁹⁴ nebo některé rostliny z čeledi bobovitých *Fabaceae*. Nejméně vhodný pro ayahuaskové experimenty je údajně výše zmíněný rákos a nejvíce vhodná je chrastice rákosovitá.⁹⁵

Ořechy, banány, sýr eidam nebo přepuštěné máslo (*ghee*) obsahují tryptofan jako účinnou látku a jsou přenášeny přes tryptofanový/serotoninový neurotransmitter. Tryptofan je látka, od které se odvozují tryptaminy, které jsou hlavní chemickou rodinou psychedelických látek.⁹⁶

3.6. AMT, DPT nebo 5-MeO-DIPT – umělé deriváty DMT

Zajímavou skupinou příbuznou s DMT jsou uměle vytvořené látky. Pendell uvádí, že chemik Shulgin spolu s dalšími kreativními chemiky vyprodukovali další množství molekulárních variant sítě tryptaminů jako je AMT, 5-MeO-AMT, DPT, DET, DIPT, 4-Acetoxy-DIPT a mnoho dalších. InSTITUTE se snaží veřejnost seznámit s tím, že tyto substance mají „nepředvídatelné vlastnosti“.⁹⁷

3.7. Šňupací směsi s obsahem DMT

Domorodí obyvatelé Jižní Ameriky používají také šňupací směsi. Podle Strassmana dokážou zkonsumovat i přes 30 gramů „šňupacího tabáku“, což je opravdu velké množství. Foukání prášku do nosu považuje za působivé a tvrdí, že takové jedno šňupnutí může člověka „srazit na kolena“ a dále se zmiňuje také, že: „V šestnáctém století popsali španělští kněží-etnografové, jak domorodí obyvatelé Latinské Ameriky užívají psychedelický šňupavý tabák s obsahem DMT a kuřácké směsi připravené z rostlin rodu *Anadenanthera*.“⁹⁸

⁹² Srov. DEKORNE, Jim. *Psychotropní šamanismus*. Praha: Volvox Globator, 1997. ISBN 80-7207-098-3, s. 161

⁹³ Srov. PENDELL, Dale. *Pharmaco/Gnosis, moc rostlin a cesta jedů*. Praha: dybbuk, 2009. ISBN 978-80-86862-91-0, s. 256

⁹⁴ Srov. PENDELL, Dale. *Pharmaco/Gnosis, moc rostlin a cesta jedů*. Praha: dybbuk, 2009. ISBN 978-80-86862-91-0, s. 257

⁹⁵ Srov. DEKORNE, Jim. *Psychotropní šamanismus*. Praha: Volvox Globator, 1997. ISBN 80-7207-098-3, s. 159-161

⁹⁶ Srov. *Serotonin* [online]. 200602, poslední revize 14. 1. 2019 [cit.2019-05-05]. Dostupné z: <<https://cs.wikipedia.org/wiki/Serotonin>>.

⁹⁷ Srov. PENDELL, Dale. *Pharmaco/Gnosis, moc rostlin a cesta jedů*. Praha: dybbuk, 2009. ISBN 978-80-86862-91-0, s. 260

⁹⁸ STRASSMAN, Rick, WOJTOWITZ, Slawek, LUNA, Eduardo Luis, FRECSKA, Ede. *Vnitřní cesty do vnějšího vesmíru*. Praha: dybbuk, 2010. ISBN 978-80-7438-030-3, s. 47-50

3.7.1. *Yopo, Cebil, Kohobba (cohoba)*

Podle Schultese a Hofmanna se šňupání směsi *yopo* pravděpodobně omezovalo na povodí řeky Orinoka.⁹⁹ *Yopo* se v období před příchodem Španělů šířilo také mezi kmeny Čibčů žijících na území, které sahalo od kolumbijských And, napříč oblastmi pamp, až po horní část řeky Orinoka. Autoři dále uvádí, že *Anadenanthera peregrina*, z jejíchž semen se šňupací prášek připravuje, je vysoký strom, obvykle rostoucí na otevřených loukách v povodí řeky Orinoka, a že v oblasti Karibských ostrovů byl tento halucinogen známý jako *cohoba*.¹⁰⁰ První zprávy o této látce pocházejí již z roku 1496. Zprávy o způsobu přípravy se různí. Příbuzný druh *Anadenanthera colubrina – cebil*¹⁰¹ má podobný vzhled a vyskytuje se v jižní části Jižní Ameriky. „Tato rostlina byla údajně vyhledávána argentinskými a peruánskými Indiány již dlouho před *konquistou*. Domorodí obyvatelé ji nazývali *vilca*, *huilca* nebo *sebil*. Ačkoliv se tento druh dnes používá jen zřídka, severoargentinskí Indiáni Mashco z ní dosud připravují halucinogenní šňupací směs.“¹⁰² Užívání *yopy* bylo před příchodem Španělů velice oblíbeným zvykem a Indiáni z výše položených oblastí, kde tento strom neroste, získávali *yopu* ve směnném obchodě od obyvatel tropických nížin. Občasné se může *yopo* užívat pravidelně každý den pro posílení, například u Guahibů z povodí řeky Orinoka, ale většinou se použití vyhrazuje domorodým kouzelníkům, kteří s pomocí *yopo* vstupují do stavu transu, prožívají vize a rozmlouvají s duchy *hekula*. Šňupání mimo jiné probouzí věštecké schopnosti, ochraňuje kmen před epidemiemi, nemocemi, ale také zvyšuje pozornost lovců a dokonce i psů.¹⁰³

První odborná zmínka o šňupání *yopy* pochází od německého přírodovědce a cestovatele barona Humboldta, který roku 1801 pobýval mezi Indiány Maypurestal v okolí řeky Orinoka, zde se také stal svědkem přípravy této drogy a který určil původ používaných rostlin. Rozemletý prášek se údajně uchovává v malé kostěné nádobce z nohou volavky nebo jiného dlouhonohého ptáka, spojených do tvaru písmene Y.¹⁰⁴ „Richard Spruce při svých výpravách shromáždil značné množství materiálu o rostlině *Anadenanthera peregrina*. Součástí nasbíraných vzorků byly také lusky a semena, určené pro chemickou analýzu, i když je R. Spruce přivezl již v roce 1851,

⁹⁹ Indiánské kmeny obývající Západní Indii jsou, podle současných domněnek, z velké části potomky nájezdnic kmenů, které přišly ze severní části Jižní Ameriky, a tedy je možné, že tyto útočné kmeny si z povodí řeky Orinoka přivezly jak zvyk šňupat tuto drogu, tak semena, která potom v novém působišti zasadily.

¹⁰⁰ Srov. SCHULTES Evans Richard, HOFMANN Albert. *Rostliny Bohů*. Praha: Volvox Globator a Maťa, 1996. ISBN 80-86013-04-9, s. 52

¹⁰¹ PENDELL, Dale. *Pharmaco/Gnosis, moc rostlin a cesta jedů*. Praha: dybbuk, 2009. ISBN 978-80-86862-91-0, s. 258

¹⁰² SCHULTES Evans Richard, HOFMANN Albert. *Rostliny Bohů*. Praha: Volvox Globator a Maťa, 1996. ISBN 80-86013-04-9, s. 34

¹⁰³ Srov. SCHULTES Evans Richard, HOFMANN Albert. *Rostliny Bohů*. Praha: Volvox Globator a Maťa, 1996. ISBN 80-86013-04-9, s. 118

¹⁰⁴ Srov. SCHULTES Evans Richard, HOFMANN Albert. *Rostliny Bohů*. Praha: Volvox Globator a Maťa, 1996. ISBN 80-86013-04-9, s. 119

chemickému rozboru byly podrobeny až v roce 1977.¹⁰⁵ A jak napsal podle Fursta Pané, domorodci „šňupali účinný prášek z rostliny púlmetrovými trubicemi a ‘čarodějové’ (tj. šamani či léčitelé) obvyčejně brali drogu spolu s pacienty, aby zjistili příčinu onemocnění a našli i vhodný lék. Stejný druh přímé psychické vazby mezi léčitelem a nemocným dosud existuje také v lidové terapii pomocí omamných látek v Mexiku a v Peru.“¹⁰⁶

Další směsí je poněkud nepřilíš známá *kohobba*, omamný šňupací prášek. V oblasti Karibských ostrovů se připravuje šňupací směs zvaná *cohoba* a první zprávy o této droze pocházejí již z roku 1496, ale dnes její užívání téměř zaniklo a zprávy o způsobu přípravy se různí.¹⁰⁷ Stafford uvádí, že jako první popsal konzumaci psychoaktivních látek v Novém světě mnich Ramón Paul, který pozoroval domorodce kmene Taino komunikují se světem duchů. Nyní se tomu říká haitské šňupání „*kohhobba*“.¹⁰⁸

3.7.2. *Epená, Jurema, Rapé*

První zprávy o *epená* pocházejí z počátku 20. století od německého etnologa, který pobýval mezi Indiány Yekwana v horní části řeky Orinoka, ale pravý rostlinný původ omamné šňupací směsi se podařilo zjistit teprve v roce 1938 zásluhou brazilského botanika Ducke, který jako první uveřejnil zprávu, že se směs připravuje z listů rostlin *Virola theodora* a *Virola cuspidata*.¹⁰⁹ Dále pak Schultes s Hofmannem uvádí, že dnes je již známo, že při přípravě *epená* se listy nepoužívají. První podrobná zpráva o *epená* byla uveřejněna v roce 1954 a obsahovala popis, jakým způsobem se *epená* připravuje a používá mezi kolumbijskými Indiány. Šamani kmenů Barasana, Makúna, Tukano, Kabuyaré, Kuripako, Puinave a dalších východokolumbijských domorodých skupin používají *epená* při rituálním určování a léčení nemocí, věštění a dalších magicko-náboženských obřadech. Z prvních poznatků vyplynulo, že nejdůležitějšími rostlinami při přípravě *epená* jsou *Virola calophylla* a *Virola calophylloidea*, avšak pozdější výzkumy v Brazílii a dalších částech Jižní Ameriky ukázaly, že hlavní rostlinou je *Virola theodora*.¹¹⁰ Droga se pro domorodé skupiny amazonské Kolumbie, horní části řeky Orinoka, okolo řeky Rio Negro a v dalších oblastech západní brazilské Amazonky, nejjižněji okolo řeky Rio Púrus stala důležitou součástí jejich kulturního života a domorodci pro ni používají několik názvů, jako jsou *epená*, *ebena*, *nyakwana* a pod. Na severozápadě Brazílie se této droze obecně říká *paricá*. Na rozdíl od kolumbijských domorodců, u

¹⁰⁵ SCHULTES Evans Richard, HOFMANN Albert. *Rostliny Bohů*. Praha: Volvox Globator a Maťa, 1996. ISBN 80-86013-04-9, s. 117

¹⁰⁶ FURST, T. Peter. *Halucinogeny a kultura*. Praha: Dharma Gaia a Maťa, 1996. ISBN 80-85905-20-5, s. 31

¹⁰⁷ Srov. SCHULTES Evans Richard, HOFMANN Albert. *Rostliny Bohů*. Praha: Volvox Globator a Maťa, 1996. ISBN 80-86013-04-9, s. 34

¹⁰⁸ Srov. STAFFORD, Peter. *Encyklopedie psychedelických látek*. Praha: Volvox Globator, 1997. IBSN 80-7207-057-6, s. 386

¹⁰⁹ Srov. SCHULTES Evans Richard, HOFMANN Albert. *Rostliny Bohů*. Praha: Volvox Globator a Maťa, 1996. ISBN 80-86013-04-9, s. 165

¹¹⁰ Srov. SCHULTES Evans Richard, HOFMANN Albert. *Rostliny Bohů*. Praha: Volvox Globator a Maťa, 1996. ISBN 80-86013-04-9, s. 165-166

nichž je šňupání *epená* většinou vyhrazeno šamanům, Waikové používají omamný prášek i v každodenním životě.¹¹¹ *Epená* se připravuje několika různými způsoby, přičemž jeden z příkladů přípravy je takový, že se ztuhlá pryskyřice pečlivě rozetře na jemný prášek nazývaný nyakwana.¹¹²

Biocca uvádí: „Hotové *epená* je šedozelený, skoro nehmatatelný prášek, který často uchovávají v toulcích z bambusu. Samatariové, Namoteriové a ostatní, kteří žijí v jejich sousedství, dělají *epená* z lesních stromů, ne z pěstovaných rostlin.“¹¹³ Halucinogenní směs se připravuje v západní části Amazonky a v přilehlých oblastech Orinoka. Podle Schultese a Hofmanna se k přípravě směsi používá také *Virola calophylla*, *Virola calophylloidea* a *Virola elongata*. Údajně používají v mnohem menší míře, přičemž k přípravě se v některých oblastech používají také rostliny *Virola rufula*, *Virola cuspidata* a další.

V okolí kolumbijské řeky Rio Piraparaná například žijí domorodí obyvatelé primitivního kočovného kmene Makú, kteří pojídají červenou pryskyřici rostliny *Virola elongata* bez jakýchkoliv úprav a další domorodci z jiných kmenů, zejména Bora a Witóto, polykají kuličky uválené z pryskyřičné pasty rostlin *Virola peruviana*, *Virola surinamensis*, *Virola theiodora* a zřejmě i *Virola lorentensia*. Dále Schultes s Hofmannem soudí, že se na základě mytologického významu a magicko-náboženského použití, je *epená* velice starou drogou.¹¹⁴

Šňupací směs s názvem *jurema* dle Schultese a Hofmanna je další zajímavostí, která není tak rozsáhle popsána jako směsi zmíněné výše. Získává se z keřovité, řidce trnitá rostlina s názvem *Mimosa*, jež hojně roste v suchých *caatingas*¹¹⁵ ve východní Brazílii, a z jejíhož kořene se podařilo izolovat alkaloid nigerin, jež se později ukázal být totožný s halucinogenním alkaloidem graminem (N,N-dimethyltryptamin), obsaženým v rostlinách příbuzného rodu *Anadenanthera*, se stala ideální rostlinou, ze které se připravuje omamný šňupací prášek. „Ve východní Brazílii se některým druhům citlivek přezdívá *jurema*: *M. hostilis* je znám pod jménem *Jurema Prêta* (‘černá jurema’). Z kůry příbuzného druhu citlivky *M. verrucosa*, nazývaného *Jurema Branca* (‘bílá jurema’), se údajně připravuje omamná látka.“¹¹⁶

Rapé nebo také *hapé* (*ha-peh*) je prášková rostlinná směs, která může obsahovat také popel¹¹⁷, přičemž jedna z mnoha druhů směsí *rapé* obsahuje DMT.¹¹⁸ „Přijímání a dávání má formu

¹¹¹ Srov. SCHULTES Evans Richard, HOFMANN Albert. *Rostliny Bohů*. Praha: Volvox Globator a Mat’a, 1996. ISBN 80-86013-04-9, s. 166

¹¹² Srov. SCHULTES Evans Richard, HOFMANN Albert. *Rostliny Bohů*. Praha: Volvox Globator a Mat’a, 1996. ISBN 80-86013-04-9, s. 167

¹¹³ BIOCCA, Ettore. *Sama mezi Indiány*. Praha: Dauphin, 2013. ISBN 978-80-7272-433-8, s. 266

¹¹⁴ Srov. SCHULTES Evans Richard, HOFMANN Albert. *Rostliny Bohů*. Praha: Volvox Globator a Mat’a, 1996. ISBN 80-86013-04-9, s. 165

¹¹⁵ druh biomu, přírodního prostředí typického pro zmíněnou oblast Brazílie

¹¹⁶ SCHULTES Evans Richard, HOFMANN Albert. *Rostliny Bohů*. Praha: Volvox Globator a Mat’a, 1996. ISBN 80-86013-04-9, s. 50

¹¹⁷ Srov. *Rapé* [online]. ?, poslední revize 2018 [cit.2019-05-06]. Dostupné z: <<https://www.rape-ceremonie.cz/o-rape/>>.

¹¹⁸ Srov. *Rapé* [online]. 201703, poslední revize? [cit.2019-05-06]. Dostupné z:

<<https://psychedelictimes.com/traditional-medicines/tobacco-or-no-tobacco-choosing-the-right-rape-snuff-blend-for->

posvátné ceremonie, trvající několik minut, obvykle ve dvou lidech, kde jeden člověk (šaman) poskytuje rapé druhému (přijímajícímu) člověku fouknutím speciální foukačkou¹¹⁹ do jedné a druhé nosní dírky. Rapé (*hapé*) si však také může fouknout i sám sobě jeden člověk speciální osobní foukačkou (*kuripe*).¹²⁰

[your-ceremony/](#)>.

¹¹⁹ Nazývané také *tepi*

¹²⁰ *Rapé* [online]. ?, poslední revize? [cit.2019-05-06]. Dostupné z: <<http://ladirna.cz/eshop/produkty/samanske/rape>>.

4. Současný výzkum DMT, ayahuasky a psylocinu/psylocybinu

Tato kapitola se zaměřuje na vývoj a posun výzkumu DMT a jemu příbuzných látek. Také se zaměřuje na výzkum lysohlávek v rámci pomoci depresivním pacientům/klientům. „Kromě toho sociologové v antropologických, vzdělávacích a náboženských studiích nepřestávají vyvíjet nové teorie a přístupy k optimálnímu použití psychedelik na základě své práce v terénu a analýzy historického využití těchto látek v rámci jiných kultur.“¹²¹ Stručnost kapitoly má své odůvodnění v legislativě, současnému výzkumu DMT a pod. příliš nepřející.

4.1. Dimethyltryptamin – současný výzkum

V současnosti se přímo DMT zabývá několik studií. Například v roce 2018 byla publikována práce na téma DMT a NDE, neboli Near Death Experience a zabývá se souvislostí DMT a zážitků blízkých smrti. Studií se zabývá skupina vědců Christopher Timmermann, Leor Roseman, Luke Williams, David Erritzoe, Charlotte Martial, Héléna Cassol, Steven Laureys, David Nutt a Robin Carhart-Harris: „V této studii s placebem kontrolované studie jsme se snažili otestovat podobnosti mezi stavem DMT a NDE podáním DMT a placebo 13 zdravým účastníkům, kteří pak dokončili validované a široce používané měřítko NDE. v porovnání s placebem.“¹²²

Další výzkumníci, konkrétně Charlotte Martial a kolektiv, se zabývali souborem psychoaktivních látek vč. DMT a vlivem na NDE, práce byla publikována v roce 2019.¹²³

Studií bufoteninu a žáby *Bufo alvarius* se v současnosti zabývají vědci Miroslav Horák, Elizabeth Mateos Segovia a Alí Cortina Bello. Studie byla publikována též v roce 2019.¹²⁴

„Tým doc. Aleše Imramovského vyvíjí syntetické deriváty tryptaminů, které budou sloužit pro biologické testy na LF UK a k izolaci metabolitů,“ zmiňuje pardubický rozhlas. Výzkum má pomoci lékařům v rychlé diagnostice psychotropní látky tryptamin u intoxikovaných pacientů.¹²⁵

4.2. Ayahuaska – současný výzkum

Členové synkretických církví se podíleli na realizaci prvních výzkumů zaměřených na to, zda ayahuaska „nezpůsobuje u dlouhodobých uživatelů nějaký neuropsychologický deficit (Grob, 2006; Ribeiro Barbosa et al., 2016) a jestli je ji bezpečné podávat těhotným ženám, dětem a

¹²¹ STRASSMAN Rick, WOJTOWITZ Slawek, LUNA Eduardo Luis, FRECSKA Ede. *Vnitřní cesty do vnějšího vesmíru*. Praha: dybbuk, 2010. ISBN 978-80-7438-030-3, s. 45

¹²² Srov. *DMT Models the Near-Death Experience* [online]. 201804, poslední revize? [cit.2019-05-06]. Dostupné z: <<https://www.frontiersin.org/articles/10.3389/fpsyg.2018.01424/full>>. „In this within-subjects placebo-controlled study we aimed to test the similarities between the DMT state and NDEs, by administering DMT and placebo to 13 healthy participants, who then completed a validated and widely used measure of NDEs.“

¹²³ Srov. *Neurochemical models of near-death experiences: A large-scale study based on the semantic similarity of written reports*. [online]. 201903, poslední revize? [cit.2019-05-06]. Dostupné z: <<https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/30711788>>.

¹²⁴ Srov. *Bufo alvarius: Evidencias literarias y controversias en torno a su uso tradicional* [online]. 201901, poslední revize? [cit.2019-05-06]. Dostupné z: <https://www.researchgate.net/publication/330145513_Bufo_alvarius_Evidencias_literarias_y_controversias_en_torno_a_su_uso_tradicional>.

¹²⁵ Srov. *Rozhlas Pardubice* [online]. 201311, poslední revize 2019? [cit.2019-05-05]. Dostupné z: <<http://pardubice.rozhlas.cz/rychla-diagnostika-halucinogenu-tryptamin-a-jeho-synteticky-derivatu-6045330>>.

dospívajícím (Dobkin De Rios et al., 2005; Labate, 2011).¹²⁶ Horák se také zaměřil na klinický výzkum ayahuasky a fenomén sterilního nemocničního výzkumného prostředí, kdy uvedl, že přes výraznou popularitu nejsou tyto studie vždy plny fascinujících zjištění. Na řadě míst se lze setkat s tím, že autoři nahlízejí, jako je například psychiatr Naranjo, na ayahuasku ryze substanciálně a ignorují smysl rituálu, který je s jejím užíváním spjat. Objevná práce chilského psychiatra Claudia Naranja se v 70. letech 20. století jako jedna z prvních zabývala experimentálním využitím harmalinu při léčbě psychických poruch. Horák poukazuje jak pozitivní, tak negativní stránku výzkumu což vyplývá z tvrzení, že přes mimořádný přínos, kterým Naranjo přispěl k rozvoji etnofarmakologie a medicínské antropologie, je jeho dílo dokladem toho, že aplikace psychoaktivních látek v klinických podmínkách vyvolává značné potíže, a to zejména v případě nadměrné intervence ze strany výzkumníka, přičemž takový typ intervence ovlivňuje celkové rozpoložení probanda. Dále podle Horáka sterilní prostředí a experimentální dávkování látky, aplikované v krátkých časových intervalech, implikuje komplikace při integraci zážitku do každodenního života.¹²⁷ „Podle našeho názoru lze takovéto počínání považovat za neetické.“¹²⁸

4.3. Houby lysohlávky – současný výzkum

„V současnosti byl celosvětově obnoven výzkumný zájem o psilocybin. Ukazuje se, že psilocybinem asistovaná psychoterapie může najít uplatnění v léčbě depresí, úzkostí - zejména obsedantně kompulzivní poruchy, silných migrén anebo závislostí. V České republice se s psilocybinem výzkumně pracuje v Národním ústavu duševního zdraví.“¹²⁹

¹²⁶ HORÁK, Miroslav. *Ayahuasca v České Republice*. Brno: Mendelova Univerzita, 2017. ISBN 978-80-7509-510-7, s. 25

¹²⁷ Srov. HORÁK, Miroslav. *Dům, kde se zpívá*. Brno: Mendelova Univerzita, 2013. ISBN 978-80-7375-800-4, s. 158

¹²⁸ HORÁK, Miroslav. *Dům, kde se zpívá*. Brno: Mendelova Univerzita, 2013. ISBN 978-80-7375-800-4, s. 158

¹²⁹ *Lysohlávky* [online]. ?, poslední revize 2009? [cit.2019-05-05]. Dostupné z: <<https://www.extc.cz/lysohlavky--psilocybin-.html>>.

5. DMT a kultura – šamanismus a současná praxe ayahuaskového sezení

Tato kapitola se zaměřuje na pojmy šamanismu, spojení šamanismu s psychedeliky obsahujícími DMT, obsahuje transkulturní fenomén včetně náboženské synkreze související s ayahuaskou či DMT i dalšími odvozenými látkami, a také se zaměřuje na vizuální archetypy. Popisuje také průběh sezení jak na DMT, tak na ayahuasce.

5.1. Od šamanismu k neošamanismu

DMT je úzce spojeno se šamanismem. Šamanství v praxi by se dalo dobře pochopit z následujícího tvrzení: „Pro šamany staré a nové, minulost a přítomnost spadají do jednoho věčného okamžiku. Šamanismus se neopírá ani o náboženství, ani o vědu, nepotřebuje k existenci důkazy ani víru, jelikož se zakládá na zkušenosti.“¹³⁰

„Jedná se o jednu z nejrozšířenějších náboženských praktik na světě, neboť je možné se s ní setkat na všech kontinentech. Vzkvétá v newyorských spiritualistických kostelích obyvatel karibského původu, stejně jako u sibiřských pastevců sobů a původních obyvatel Jižní Ameriky. Šaman, obecně známý jako medicinman, je náboženský praktik, jehož nadpřirozená moc vychází z jeho kontaktu se světem duchů a z jeho schopností přimět nebo přinutit je ke spolupráci s lidmi. Šamanismus existoval v celém Novém světě a jeho praktiky a víry byly před tisíci let nepochybně přeneseny Indiány přes Beringovu úžinu, neboť u sibiřských kmenů a na celé východní polokouli existují téměř totožné zvyky.“¹³¹ Postavení šamana se liší od postavení kněze, protože kněz je většinou součástí náboženského úřadu a vztah s nadpřirozenem odvozuje od církevního úřadu, ale šaman je spíše individuální osobní praktik.¹³²

Termínem šamanismus se například podle DuBoise označuje soubor „tradic duchovního cestování, které charakterizují různé kulturně uznávané a definované stavy transu a které se provádí z řady nejrůznějších důvodů, včetně léčení, věštění a ovlivňování štěstěny.“¹³³ Podle Harnera se šamanismus stal metodologií, nikoliv však náboženstvím a jako takový se jej mohou učit a mohou jej praktikovat lidé jakéhokoliv náboženství nebo kulturního pozadí, za předpokladu, že jsou otevření učení skrze zkušenost.¹³⁴ Šamanské tradice dodnes představují v různých obdobích a kulturních kontextech přesvědčivé a odolné modely fungování světa. Šaman poskytuje společnosti základní duchovní služby, a to jak prostřednictvím zvláštních rituálních obřadů, konaných podle

¹³⁰ PERLMUTTER, David a VILLOLDO, Alberto. *Posilovna pro mozek*. Praha: Metafora, 2012. ISBN 978-80-7359-312-4, s. 230

¹³¹ MURPHY, Robert Francis. *Úvod do kulturní a sociální antropologie*. Praha: Slon, 2004. ISBN 978-80-86429-25-0, s. 182

¹³² Srov. tamtéž

¹³³ DUBOIS, A. Thomas. *Úvod do šamanismu*. Praha: Volvox Globator, 2011. ISBN 978-80-7207-801-1, s. 36-37

¹³⁴ Srov. DUBOIS, A. Thomas. *Úvod do šamanismu*. Praha: Volvox Globator, 2011. ISBN 978-80-7207-801-1, s. 317

potřeby, tak udržováním koherentního chápání vesmíru, které objasňuje význam životních událostí. Z kulturně relativistického pohledu jedenadvacátého století se může krutost, s níž byly šamanské tradice v minulosti stigmatizovány a potlačovány, zdát těžko pochopitelná a mnohé překvapí, že šamanské tradice čelí obdobnému útlaku i dnes.¹³⁵

Šamanská praxe může být také nebezpečná jak ukazuje příběh popisující dramatickou zkušenost s nocebo efektem¹³⁶ z peruánské části Amazonie, kdy byl zdravý mladík proklet místním čarodějem: „Mladý muž vyhledal posléze služby léčitele, který mu sdělil, že nevolnost a bolest hlavy způsobila kletba a že mu nemůže nijak pomoci, proto by měl mladík sebe i rodinu připravit na nevyhnutelné.“¹³⁷ Při dotazu k léčiteli, proč dotyčnému nepomohl, léčitel odpověděl, že mladík sice porušil tabu vesnice, zabil ho ale vlastní strach. I takto lze lidskou mysl naprogramovat.¹³⁸

Mnoho komunit se snaží obnovit šamanské tradice své kultury a hledá způsoby, jak vzkřísit soubor duchovních postupů opuštěných během poměrně nedávného koloniálního kontaktu a nucených nebo dobrovolných náboženských změn.¹³⁹ Neošamanismus, jakožto fenomén současného náboženství, se zakládá na faktu, že využívá mnoho světónázorů i praxe z popisů v etnografické literatuře. Neošamanští praktikující často vytvářejí své vlastní improvizované rituály a postupy, vypůjčují si prvky víry a rituálních úkonů z tradic, které jsou pro ně cizí, nebo které poznali skrze spisy antropologů či prostřednictvím turismu.¹⁴⁰

Jedním z prvků neošamanské praxe, jak píše DuBois, je důraz na vědomou volbu, zatímco tradiční šamani hovoří o svém povolání jako o něčem, co k nim přišlo zvenčí, ať už skrze dědičnost, výběr komunity, nebo jako následek iniciační nemoci. Neošamani například mohou uvádět, že narazili na nějakou neošamanskou příručku, jako je Cesta šamana Michaela Harnera, nebo uviděli propagační leták na workshop vedený neošamanským instruktorem. Také je zřejmé, že některá hnutí zdůrazňují, že spojení místních tradic se západem zprostředkovaným díky tzv. „core šamanismu“ je vědomé a prospěšné. To je případ některých zájezdů a workshopů souvisejících s ayahuaskou, příznačných pro šamanský turismus v dnešní době. Kvůli nadvládě globalizace západních věroučných systémů a komercializaci zemí třetího světa je nyní tradiční šamanismus starého světa izolován v nejdlehlších oblastech planety.¹⁴¹ Například psychoterapeutické centrum Takiwasi v Jižní Americe, jak popisuje Horák, se svým pojetím tradiční domorodé medicíny

¹³⁵ Srov. DUBOIS, A. Thomas. *Úvod do šamanismu*. Praha: Volvox Globator, 2011. ISBN 978-80-7207-801-1, s. 260

¹³⁶ odvrácený, negativní placebo efekt, neboli odvrácený prázdný efekt, bez obsahu účinné látky

¹³⁷ PERLMUTTER, David a VILLOLDO, Alberto. *Posilovna pro mozek*. Praha: Metafora, 2012. ISBN 978-80-7359-312-4, s. 39

¹³⁸ Srov. tamtéž

¹³⁹ Srov. DUBOIS, A. Thomas. *Úvod do šamanismu*. Praha: Volvox Globator, 2011. ISBN 978-80-7207-801-1, s. 337

¹⁴⁰ Srov. DUBOIS, A. Thomas. *Úvod do šamanismu*. Praha: Volvox Globator, 2011. ISBN 978-80-7207-801-1, s. 312

¹⁴¹ Srov. DUBOIS, A. Thomas. *Úvod do šamanismu*. Praha: Volvox Globator, 2011. ISBN 978-80-7207-801-1, s. 336

vymezuje vůči novým náboženským směrům, které jsou založeny na představě, že v duchovním světě je všechno krásné a žádné nebezpečí neexistuje.¹⁴²

5.2. Šamanismus a DMT

Jak dalece souvisí šamanismus a DMT? Odpověď se bude snažit nalézt následující kapitola. Některé hypotézy souvislost vysvětlují například tak, že již během lovecko-sběračského způsobu života, který se uplatňoval u lidského druhu po desítky tisíc let, jednotlivci postupně vyzkoušeli obrovské množství možných zdrojů potravy. Některé z nich byly okamžitě rozpoznány jako škodlivé a byly zamítnuty, snad po případech otravy ve společenství¹⁴³

Například ekologie kmene Ašaninků často odkazuje na halucinaturní svět *ayahuasqueros* neboli šamanů. V rozhovorech o rostlinách, zvířatech, zemi či pralese se například místní lidé odvolávali na *ayahuasqueros* jako na zdroj vědění a moudrosti.¹⁴⁴

Kuchař, který na konci 90. let 20. století prakticky prošel jihoamerickým šamanským léčením spojeným s liánou ayahuaskou, zdůrazňuje další nezbytnou součást praxe a to, že je nutné rozlišovat dva druhy šamanů. Těmi jsou tzv. *curanderos* považující ayahuasku za čistě očistnou látku, které říkají *purga* (*purgahuaska*), přičemž se domnívá, že magické nebo spirituální významy liány domorodce příliš nezajímají a zaměřují se především na očistnou funkci liány, a druhou skupinou, kterou tvoří *chamanos* (šamani), kteří zasvětili ayahuasce život a kteří využívají dalších možností, které ayahuaska nabízí. K výčtu přidává ještě jednu skupinu a tu tvoří tzv. *chamanos* (*brujos* – černokněžníci), kteří zneužívají svého umění a jsou ochotni za peníze nebo jiné protislužby škodit. Nejen jihoameričtí domorodí lidé věří, že *brujos* mohou být opravdu dost nebezpeční.¹⁴⁵

Dle Horáka také účinky rostliny závisí na stavu léčitelovy milosti. Léčitel je také člověkem, který žije spořádaným křesťanským životem, ale jakmile se stane léčitelem někdo, kdo vede neuspořádaný život, nebo používá rostlinu proto, aby druhým ubližoval, tak mají lidé tendenci k používání také zlých přístupů a to například k podněcování zlé magie proti němu, ve smyslu, že by byli raději, aby nad ním zvítězil nějaký čaroděj, černokněžník čili *brujo*.¹⁴⁶

Domorodci nekombinují pouze ayahuasku a *charcrunu*, ale také tvoří další kombinace, kterými jsou například *B. caapi* s *juremou* (*Mimosa tenuiflora*) obsahující IMAO a DMT nebo také existuje směs tzv. *rucacha*, neboli kombinace syrske routy (*Paeganum harmala*) a akácie (*Acacia* sp.). opět obsahující obě hlavní složky IMAO i DMT.¹⁴⁷

¹⁴² Srov. HORÁK, Miroslav. *Dům, kde se zpívá*. Brno: Mendelova Univerzita, 2013. ISBN 978-80-7375-800-4, s. 85

¹⁴³ Srov. DUBOIS, A. Thomas. *Úvod do šamanismu*. Praha: Volvox Globator, 2011. ISBN 978-80-7207-801-1, s. 204

¹⁴⁴ Srov. NARBY, Jeremy. *Kosmický had*. Praha: Rybka publishers, 2006. ISBN 80-87067-00-2, s. 5

¹⁴⁵ Srov. KUČAŘ, Jiří. *Ayahuasca aneb tanec s bohy*. Praha: Eminent, 1998. ISBN 80-85876-70-1, s. 152

¹⁴⁶ Srov. HORÁK, Miroslav. *Dům, kde se zpívá*. Brno: Mendelova Univerzita, 2013. ISBN 978-80-7375-800-4, s. 82

¹⁴⁷ HORÁK, Miroslav. *Ayahuasca v České Republice*. Brno: Mendelova Univerzita, 2017. ISBN 978-80-7509-510-7, s. 72

5.3. Šamanismus, vizuální archetypy a transkulturní přesah

Tato kapitola se zaměřuje na vizuály vyvstávající po intoxikaci DMT (zde konkrétně spíše ayahuaskou) a snaží se nalézat transkulturní přesah směrem ke společným prožitkům různých kultur. Jsou zde zmíněny také obecnější názory směřující k psychedelickým látkám ve spojení se šamanismem.

Badatelé v oboru psychedelických látek již ve 20. letech minulého století přišli na skutečnost, že různé halucinogeny vyvolávají stejné geometrické nebo abstraktní obrazy, což dokazují také nedávné dlouhodobé pokusy na Kalifornské universitě v Los Angeles.¹⁴⁸ Popisují to jako organický základ určitých vjemů v neměnném prostředí a shodlo se na tom mnoho pokusných osob vystavených působení halucinogenních drog, navíc novinkou se stala myšlenka, že podobnost geometrických symbolických uměleckých tvarů v průběhu času i prostředí může mít také biochemický základ.¹⁴⁹ „Je nasnadě, že něco všechny tyto transkulturní a transpersonální jevy spojuje. Kolik z toho však připadá na chemické procesy v mozku a kolik na kulturní tradice, to zůstává stále nezodpovězenou otázkou.“¹⁵⁰

Reichel-Dolmatoff zmínil důležitý fakt, že vezme-li se v úvahu historická tradice psychedelických soustav amerických domorodců, dá se dospět k „velkým kulturním oblastem“, v nichž jsou od pradávných dob rituálně užívány určité halucinogeny. Díky tomu vznikla suma symbolů a motivů, která se postupně kulturně ustálila a institucionalizovala stejně jako její interpretace. Právě šamani, nositelé magických a náboženských tradic, se současně stali umělci svých společenství, zcela odpovědní za symbolické obrazy, které zdobí umělecké předměty jejich kultury a skalní útvary v jejich nejbližším okolí.¹⁵¹

Horák popsal výskyt fenoménů ve vizích pacientů centra Takiwasi pomocí metody frekvenční analýzy a tvrdil, že nejpočetnější kategorii v nich tvoří jevy, které po vzoru Bennyho Shannona nazývají vizualizacemi, které lze rozdělit na dva typy, a to dle absence či výskytu sémantického obsahu.¹⁵²

Furst popisuje, že v jihoamerickém šamanismu, přesahujícím i do Střední Ameriky, je poměrně obvyklým jevem, že jsou šamani úzce spojeni s jaguárem, protože jaguár není téměř nikde považován za obyčejné zvíře, ale je naopak vnímán jako nadpřirozeně silný, často jako posel živého či mrtvého šamana, posedlý jeho duchem a konající dobré či zlé skutky v souladu s přáním jeho lidské podoby. Proměna šamana v jaguára je uváděna v úzké souvislosti s extatickým transem, vyvolaným u některých kmenů šňupací směsí z tabáku, *Anadenanthera* nebo *Virola*, u jiných

¹⁴⁸ Srov. FURST, T. Peter. *Halucinogeny a kultura*. Praha: Dharma Gaia a Maťa, 1996. ISBN 80-85905-20-5, s. 73

¹⁴⁹ Srov. FURST, T. Peter. *Halucinogeny a kultura*. Praha: Dharma Gaia a Maťa, 1996. ISBN 80-85905-20-5, s. 73

¹⁵⁰ FURST, T. Peter. *Halucinogeny a kultura*. Praha: Dharma Gaia a Maťa, 1996. ISBN 80-85905-20-5, s. 73

¹⁵¹ Srov. FURST, T. Peter. *Halucinogeny a kultura*. Praha: Dharma Gaia a Maťa, 1996. ISBN 80-85905-20-5, s. 73

¹⁵² Srov. HORÁK, Miroslav. *Dům, kde se zpívá*. Brno: Mendelova Univerzita, 2013. ISBN 978-80-7375-800-4, s. 152

druhem *Banisteriopsis caapi* či tabákem a po něm *yajé*. Vidiny jaguárů, anakond a podobných zvířat lze v tropickém prostředí očekávat, protože člověk by se pravděpodobně těžko nadál psychedelických hostů v podobě asijských tygrů či afrických lvů mezi Tukany. Byli by tu ještě překvapivější než v předměstských chatrčích amazonského Peru, kde léčitelé (*ayahuasqueros*) užívají „víno duše“ při psychoterapeutických sezeních k odstranění nemocí pocházejících z nadpřirozených sfér, spojených především s čarodějnictvím a také s kulturním i hospodářským vykořeněním a psychologickým rozvrácením domorodců, kteří byli vytrženi z tradičního způsobu života v lesích nebo jej sami opustili, a současně nedošlo ke kvalitní integraci do civilizace.¹⁵³

Claudio Naranjo popisuje, v *The Healing Journey* a v některých předchozích knihách, souvislost s archetypy, která je taková, že harmalin a další alkaloidy se pravděpodobně biochemicky podílejí na formování toho, co Jung nazýval archetypy, a že do této kategorie spadají velké kočkovité šelmy všech druhů, které jsou dotyčnému známy. Naranjo také popsal zážitky nedomorodých jedinců v experimentálních podmínkách. Zvláště ve specifických souvislostech s *Banisteriopsis*.¹⁵⁴

Narby líčí: „Ti obrovití hadi jsou přede mnou, mé oči jsou zavřené a já vidím velkolepý svět zářivých světél a uprostřed těchto mlhavých myšlenek ke mně hadi začnou promlouvat řečí beze slov. Vysvětlují mi, že jsem pouhá lidská bytost. Cítím, jak má mysl puká, a v jejích puklinách vidím bezednou aroganci svých domněnek a předsudků. Je to hluboce pravdivé, jsem pouhá a nepatrná lidská bytost a většinu času se mi zdá, že všechno chápu a všemu rozumím, zatímco tady se ocitám v realitě mnohem mocnější, kterou zdaleka nechápu a o jejíž existenci jsem ve své domýšlivosti neměl ani tušení.“¹⁵⁵

¹⁵³ Srov. FURST, T. Peter. *Halucinogeny a kultura*. Praha: Dharma Gaia a Maťa, 1996. ISBN 80-85905-20-5, s. 64 - 65

¹⁵⁴ Srov. FURST, T. Peter. *Halucinogeny a kultura*. Praha: Dharma Gaia a Maťa, 1996. ISBN 80-85905-20-5, s. 66

¹⁵⁵ NARBY, Jeremy. *Kosmický had*. Praha: Rybka publishers, 2006. ISBN 80-87067-00-2, s. 11

6. DMT jako transkulturní fenomén

Proč se lidé stále vrací k šamanismu? Co nenaplnilo křesťanství? Tradice jsou velmi relativní pojem a tato kapitola mimo jiné poukazuje na rozdílné i společné prvky, které způsobují kulturně-náboženský přesah a vytváří tak transkulturní fenomén. Co způsobila synkreze a jaké vznikly církve? Tato kapitola se snaží hledat odpovědi na zmíněné otázky a zabývá se mmj. misijní činností a jejími dopady na staré americké kultury.

Podle Horáka v současnosti znamená pořádání „tradičních“ rituálů a slavení ceremonií přirozenou reakci na sekularizaci, individualismus a multikulturalitu současné globalizované společnosti.¹⁵⁶ Prolínání kultur, tedy například synkreze šamanství a křesťanství, se projevuje dle Horáka například tak, že při kladení rukou nemocný fyzicky zažívá modlitbu a také přijímá teplo z rukou, přičemž si může představit samotného Krista, jak na něj pokládá své milující ruce a vyzývá Ducha Svatého.¹⁵⁷ A dále, v rámci současné lidské spirituality, se mezikulturní vlivy podle Horáka projevují například jako animistické představy prolínající se s křesťanskými (katolickými).¹⁵⁸ Transkulturní fenomén v Jižní Americe je v současnosti významně zastoupen a to konkrétně vyplývá z výzkumu o vyznání u pacientů psychoterapeutického centra v Takiwasi, kdy před nedávnem převážnou většinu pacientů tvořili katolíci. Někteří z účastníků byli také věřící, ale nebylo možné je zařadit k žádné z křesťanských denominací.¹⁵⁹ „Považuji se za křesťana, ne za katolíka. Nejsem členem žádné církve, ani mormonské. Nosím své křesťanství tady uvnitř.“¹⁶⁰

Zaměříme-li se na fenomén ayahuasky, nikoliv na samotné DMT, tak dle Horáka v současnosti znamená ayahuaska typický globální fenomén a obřadů se lze zúčastnit nejen v České republice a okolí, ale také v Jihoafrické republice, Estonsku či Austrálii. K expanzi ayahuasky mimo jihoamerický kontinent došlo především díky šíření brazilských synkretických církví Santo Daime a Uñiao do Vegetal, které ji užívají jako hostii.¹⁶¹ Dále dle Horáka ayahuaska účinkuje nezávisle na sociokulturním prostředí, ukazuje člověku lepší stránku jeho osobnosti a problémy, kterými trpí, vyvolává změnu v sebepojetí, zlepšuje vnímání vlastního těla a prožívání ve smyslu větší sebereflexe, zesiluje empatii a aktivuje samoléčebné procesy.¹⁶²

¹⁵⁶ Srov. HORÁK, Miroslav. *Ayahuasca v České Republice*. Brno: Mendelova Univerzita, 2017. ISBN 978-80-7509-510-7, s. 76

¹⁵⁷ Srov. HORÁK, Miroslav. *Dům, kde se zpívá*. Brno: Mendelova Univerzita, 2013. ISBN 978-80-7375-800-4, s. 49

¹⁵⁸ Srov. HORÁK, Miroslav. *Ayahuasca v České Republice*. Brno: Mendelova Univerzita, 2017. ISBN 978-80-7509-510-7, s. 54

¹⁵⁹ Srov. HORÁK, Miroslav. *Dům, kde se zpívá*. Brno: Mendelova Univerzita, 2013. ISBN 978-80-7375-800-4, s. 117

¹⁶⁰ HORÁK, Miroslav. *Dům, kde se zpívá*. Brno: Mendelova Univerzita, 2013. ISBN 978-80-7375-800-4, s. 117

¹⁶¹ Srov. HORÁK, Miroslav. *Ayahuasca v České Republice*. Brno: Mendelova Univerzita, 2017. ISBN 978-80-7509-510-7, s. 25

¹⁶² Srov. HORÁK, Miroslav. *Ayahuasca v České Republice*. Brno: Mendelova Univerzita, 2017. ISBN 978-80-7509-510-7, s. 52

6.1.1. *Misie, kolonializace a původní náboženství v kontextu DMT*

Na vzdory hrozbám misijních trestů se americkým domorodcům podařilo zachovat rituální užívání psychedelických látek a navíc tyto rituály obratně zpracovat do křesťanské doktríny tak, „že se mohli klidně hlásit k náležitému uctívání Panny Marie a svatých a zároveň pokračovat v hledání duchovního vedení s pomocí božských opojných látek z předkolumbovské minulosti. Španělé samozřejmě pokládali tuto kombinaci za moudrý podvod, kterým také byl, za snahu indiánů uchránit soudržnost původní kultury. Na druhé straně však byla taková syntéza křesťanství s domorodou vírou a rituály předvídatelným důsledkem kulturních styků a vlivů“.¹⁶³

Například Klerikové přijali světonázor, který přírodu zbavil spirituální hloubky a dokonce se jim nakonec podařilo zatlačit starobylé rituální používání psychedelických rostlin mimo zákon. Náboženské autority považovaly psychedelické zážitky navozené použitím rostlin za zvrhlé, použití takových rostlin zatracovali jako zlo, které chtěli za každou cenu zničit a z toho plyne, že: „Jedinou významnější „institucí“, která již od svých nejranějších počátků považovala rostlinná psychedelika za základní prvek náboženské a spirituální aktivity, je šamanismus.“¹⁶⁴

Nejstarší evropské záznamy rituální intoxikace ayahuaskou se datují od prvních objevitelských cest konce 15. století, kdy pověřil Kryštof Kolumbus při druhé plavbě v roce 1496 pátera Ramóna Pané pozorováním a zaznamenáváním obřadů a pamětihodností na ostrově Hispaniola, který dokonce i sami Španělé uznávali jako ostrov plný lidí výjimečně jemných a s rozvinutou kulturou, kterou ale čekal katastrofický zánik v podobě evropských krutostí a dosud neznámých nemocí a Pané popsal obřady, při nichž domorodci vdechovali omamnou bylinu, které říkali *kohobba*.¹⁶⁵

6.1.2. *Náboženská synkreze v Americe a dopady na užití enteogenu, ayahuasky*

Podle DuBoise církev domorodých Američanů představuje další příklad vědomého zachování prvků předchozích šamanských tradic v prostředí nové náboženské ideologie. Náboženství se objevilo v průběhu druhé poloviny 19. století, zřejmě v Oklahomě, a rychle se rozšířilo mezi různými indiánskými komunitami. V roce 1918 byla Církev domorodých Američanů oficiálně začleněna mezi náboženství Spojených států a poté také Kanady. Přívrženci této církve začali kombinovat šamanskou praxi vizionářských zážitků s monoteistickou ideologií odvozenou přímo z křesťanství.¹⁶⁶ DuBois zmiňuje, že náboženští inovátoři 19. století kreativně zkombinovali prvky místní tradiční spirituality s principy monoteistického křesťanství a výsledná fúze se rychle rozšířila mezi indiánskými komunitami, přičemž je možné se s ní dodnes setkat v mnoha rezervacích po

¹⁶³ FURST, T. Peter. *Halucinogeny a kultura*. Praha: Dharma Gaia a Maťa, 1996. ISBN 80-85905-20-5, s. 29-30

¹⁶⁴ STRASSMAN Rick, WOJTOWITZ Slawek, LUNA Eduardo Luis, FRECSKA Ede. *Vnitřní cesty do vnějšího vesmíru*. Praha: dybbuk, 2010. ISBN 978-80-7438-030-3, s. 25

¹⁶⁵ Srov. FURST, T. Peter. *Halucinogeny a kultura*. Praha: Dharma Gaia a Maťa, 1996. ISBN 80-85905-20-5, s. 30 - 31

¹⁶⁶ Srov. DUBOIS, A. Thomas. *Úvod do šamanismu*. Praha: Volvox Globator, 2011. ISBN 978-80-7207-801-1, s. 274

celých Spojených státech a Kanadě. U lidu Kiowa v Oklahomě existovaly kolektivní rituály připomínající pozdější aktivity Církve domorodých Američanů a výsledné synkretické náboženství umožnilo svým přívržencům sloučit křesťanské myšlenky s pojmem šamanské duchovní cesty. Podle Slotkina jsou křesťanské prvky převzaty jak z katolicismu, tak z různých forem protestantismu, zatímco domorodé prvky se zdají být zobecněním tendencí rozšířených v náboženství indiánů plání.¹⁶⁷

Přímé spojení mezi brazilskými církvemi a církvemi indiánů z USA představuje Santo Daime. Církev má své kořeny v kultuře brazilských míšenců, neboli *caboclos*, kteří během tzv. kaučukové éry (1880–1914) překračovali hranice sousedního Peru a Bolívie, shromáždili tam poznatky o užívání rostlin, a pak v prostředí pralesních komunit, kde nebyl tolik silný vliv ortodoxní křesťanské církve, zformovali vlastní interpretaci ayahuasky. Většinu 20. století tyto náboženské organizace nevynikly nad jiné evangelické kulty, jimiž je Brazílie zaplavena, a v roce 1992 zde bylo držení a užívání ayahuasky díky synkretickým církvím legalizováno a díky tomu se zvětšil jejich mezinárodní ohlas.¹⁶⁸

Takové synkretické sloučení místní šamanské tradice se zaváděným formálním náboženstvím se odehrálo také v Brazílii 20. stol., kdy dle Shanona splynuly různé způsoby amazonské tradice ayahuasky s různými formami křesťanství. Vznik církve *Santo Daime* je datován do třicátých let 20. století. Církev údajně vznikla, když se afrobrazilský sběrač kaučuku dozvěděl o ayahuasce od domorodých praktikujících v deštném pralesi a po osmi dnech měl vizi Královny pralesa, která mu nařídila založit církev soustředěnou na užívání ayahuasky. Výsledné hnutí propojuje hledání vizi pod vlivem ayahuasky s prvky katolicismu.¹⁶⁹

Srovnatelná, i když odlišná pozorování je možné učinit ohledně *Uniao do Vegetal*, založené v šedesátých letech 20. století, nebo hnutí známého jako *Barquinha*, které je fúzí afrobrazilské umbandy se šamanským užíváním ayahuasky. *Uniao do Vegetal* přistupuje k používání ayahuasky jako k nástroji ezoterického poznání a při bohoslužbách udržuje velmi formální, střízlivé dekorum. *Barquinha* využívá metafory malého člunu (*barquinha*) jako prostředku k popsání duchovní cesty zprostředkované enteogenem a kombinuje ji s kolektivním zpěvem a tancem zformovaným afrobrazilskou hudební a duchovní tradicí. Jak Shanon zdůrazňuje, v současné době existují společenství Daime a *Uniao do Vegetal* prakticky ve všech velkých brazilských městech a jejich členové se rekrutují ze všech sociálních vrstev.¹⁷⁰ „V poslední době tyto skupiny založily společenství také v Evropě a ve Spojených státech (2002, 20).“¹⁷¹

¹⁶⁷ Srov. DUBOIS, A. Thomas. *Úvod do šamanismu*. Praha: Volvox Globator, 2011. ISBN 978-80-7207-801-1, s. 330 - 331

¹⁶⁸ Srov. HORÁK, Miroslav. *Ayahuasca v České Republice*. Brno: Mendelova Univerzita, 2017. ISBN 978-80-7509-510-7, s. 25

¹⁶⁹ Srov. DUBOIS, A. Thomas. *Úvod do šamanismu*. Praha: Volvox Globator, 2011. ISBN 978-80-7207-801-1, s. 332

¹⁷⁰ Srov. DUBOIS, A. Thomas. *Úvod do šamanismu*. Praha: Volvox Globator, 2011. ISBN 978-80-7207-801-1, s. 333

¹⁷¹ DUBOIS, A. Thomas. *Úvod do šamanismu*. Praha: Volvox Globator, 2011. ISBN 978-80-7207-801-1, s. 333

Podle Fursta: „K transkulturním zážitkům jihoamerických indiánů s yajé Harner řadí i sluchové halucinace a vidiny určitých geometrických forem, aury, své vlastní smrti, soubojů s démony a zvířaty, jasných barev, neustávajících proměn určitých tvarů, které jako by se rozplývaly jeden do druhého, a podobně.“¹⁷² Je však důležité mít na paměti, že všechny kmeny tradičně užívající *Banisteriopsis* obývají stejné prostředí tropického pralesa a přestože jsou od sebe dost vzdáleny veškerý obsah jejich kultur je téměř totožný. Také Reichel-Dolmatoff napsal o významu zážitků s yajé v souvislosti s jistými universálními či alespoň hojně rozšířenými tématy a symboly v prehistorickém umění a v dnešní představivosti Tukanů.¹⁷³

6.2. Současná praxe ayahuaskového sezení

Jak vypadá klasické sezení s ayahuaskou? Jihoamerické ayahuaskové sezení v současnosti dle Horáka probíhá tak, že na průběh přípravy ayahuasky dohlíží léčitel, který v poledne druhého dne po několikerém scezení extraktu přichází, aby nad ním vykonal potřebné rituální úkony, které mají zajistit dostatečnou účinnost látky bez rizika újmy: „Zpočátku dlouze zpívá *íkaro* nazvané *Señor de los milagros*, jímž jsou vzývání mnozí křesťanští svatí (např. *Santa Rosa de Quives*, *San Martín de Porres*). Následně okouří ayahuasku i svého asistenta tabákem. Tím je očistí od negativních vlivů a směsi dodá na účinku.“¹⁷⁴ Použije exorcizovanou vodu neboli *agua exorcizada*, kterou připravil kněz, a pomodlí se, aby docílil osvobození ayahuasky od zlých duchů, což neznamena provedení exorcismu, kterým je pověřen pouze kněz, ale osvobození nazývané španělsky *liberación*, ke kterému je oprávněna každá pokřtěná osoba. Nakonec je směs slita, zbavena listů a do večera se vaří, dokud z ní nezůstane výsledný produkt.¹⁷⁵ Ayahuaskové sezení v rámci centra Takiwasi se věnuje jednomu z interních pacientů (*sesión dedicada*), na nějž bude během léčení soustředěna výhradní pozornost, a který se stará o veškerou přípravu a od rána drží půst. Sezení obvykle trvá od 21:00 do 4:00, což představuje zátěž, proto se o léčení ayahuaskou hovoří jako o práci (*trabajo*). Před tím než je zhasnuto, je na misce rozdělán oheň, do kterého léčitel vloží vykuřovadlo, kterým je *Palo santo*, dřevo ze stromu *Bursera graveolens* a to slouží k ochraně před zlými duchy. Léčitel pokropí prostor svččenou vodou, nasype mezi pacienty tabák z *mapacha* a sůl, aby je od sebe symbolicky oddělil a pak se stejně jako jeho dva asistenti okouří tabákem, potře parfémem *Agua de Florida* a začne s modlitbami ke všem svatým, k Duchu svatému a katolické církvi. Následně zpívá *íkara*. Každý z pacientů postupně před léčitele předstoupí a převezme šálek s okouřeným extraktem (cca 20 ml) a jakmile se všichni napijí, je veškeré světlo zhasnuto. Průběh sezení se dělí na dvě části. Těm účastníkům, u nichž se nedostavily účinky, je v polovině nabídnuta druhá dávka. Běžně je také zvykem, že u některých pacientů probíhá léčení

¹⁷² FURST, T. Peter. *Halucinogeny a kultura*. Praha: Dharma Gaia a Maťa, 1996. ISBN 80-85905-20-5, s. 67

¹⁷³ Srov. FURST, T. Peter. *Halucinogeny a kultura*. Praha: Dharma Gaia a Maťa, 1996. ISBN 80-85905-20-5, s. 67

¹⁷⁴ HORÁK, Miroslav. *Dům, kde se zpívá*. Brno: Mendelova Univerzita, 2013. ISBN 978-80-7375-800-4, s. 57

¹⁷⁵ Srov. HORÁK, Miroslav. *Dům, kde se zpívá*. Brno: Mendelova Univerzita, 2013. ISBN 978-80-7375-800-4, s. 57

individuálně. Sezení končí rozsvícením světla a účinky ayahuasky se zastaví díky požití cibulového salátu se solí s limetkovou zálivkou před snídaní. V akutních případech při ayahuaskovém sezení léčitel okuřuje tabákem.¹⁷⁶ „Ofoukne nás a potřísni *Agua floridou*. Jedná-li se o extrémní situaci – tak, jak tomu bylo u mého kolegy – vymítá z člověka d'ábla kněz. Provádí na něm exorcismus.“¹⁷⁷

V Evropě dle Horáka ve výpovědích českých informátorů převažuje účast na nočních obřadech, tzv. *vigiliích*, které kvůli zesílení introspektivních účinků ayahuasky probíhají ve tmě. Každopádně kontext, v němž se rituály odehrávají, se liší. V případě, že se obřad koná v noci, děje se tak pravděpodobně z bezpečnostních důvodů. Pokud se ale odehrává ve dne, může to být jak kvůli lepší kontrole pořadatele nad jeho průběhem, tak z důvodu zachování spánkového rytmu a v obou případech je na prvním místě komfort účastníků.¹⁷⁸ „Z obdobných důvodů, a také proto, aby nedocházelo k rušení veřejného pořádku, se obřady obvykle konají v interiéru.“¹⁷⁹

Dle Fursta se obřad *yajé* (ayahuaskový obřad) odehrává po soumraku ve společenském domě za ritualizovaného dialogu upomínajícího na mýtus zrodu a na rodokmeny a rodinné svazky mezi nimi, na původ lidstva, původ *yajé*, zrod společenského řádu utvrzovaného písněmi a tancem za doprovodu nástrojů. Rituál je hudebně obohacen o chřestění falické hole, která upomíná na prvotní oplodňující paprsek Slunce, rytmické bušení dutými dřevy nebo tření želvího krunýře voskem, napodobujícího kvákání ropuchy. Rozdělování každé dávky nápoje formálně ohlašuje hlas zdobené trumpety a směs *yajé* je podávána v předepsaných intervalech za doprovodu rituálních gest a proslovu obřadníka, který naplňuje misku z posvátné mateřské nádoby, zatímco muži sedí či pokračují v tanci. Se stoupajícím působením *yajé* se zvyšuje přesnost, s níž tanečníci koordinují své pohyby, jakoby tančilo jediné tělo. Halucinacím se říká 'obrazy *yajé*' a indiáni tvrdí, že se vybavují v neměnném pořadí, to znamená, že některé bývají obecně vidět po třetí misce, další po čtvrté. Předpokladem jasných a příjemných vizí je zdržení se pohlavního styku a jen lehké stravování v posledních dnech před slavností.¹⁸⁰ *Yajé* smí v kmenech kolumbijských a ekvádorských Kofánů připravovat pouze pověřená osoba, šaman, kouzelník. „Mezi těmito dvěma rostlinnými přípravky existuje těsná spojitost. Lovci používají *yagé* před lovem s vírou, že ve vidinách odhalí skrýše zvířat.“¹⁸¹

¹⁷⁶ Srov. HORÁK, Miroslav. *Dům, kde se zpívá*. Brno: Mendelova Univerzita, 2013. ISBN 978-80-7375-800-4, s. 58

¹⁷⁷ HORÁK, Miroslav. *Dům, kde se zpívá*. Brno: Mendelova Univerzita, 2013. ISBN 978-80-7375-800-4, s. 147

¹⁷⁸ Srov. HORÁK, Miroslav. *Ayahuasca v České Republice*. Brno: Mendelova Univerzita, 2017. ISBN 978-80-7509-510-7, s. 46

¹⁷⁹ HORÁK, Miroslav. *Ayahuasca v České Republice*. Brno: Mendelova Univerzita, 2017. ISBN 978-80-7509-510-7, s. 46

¹⁸⁰ Srov. FURST, T. Peter. *Halucinogeny a kultura*. Praha: Dharma Gaia a Maťa, 1996. ISBN 80-85905-20-5, s. 62 - 63

¹⁸¹ SCHULTES Evans Richard, HOFMANN Albert. *Rostliny Bohů*. Praha: Volvox Globator a Maťa, 1996. 80-86013-04-9, s. 122

7. Negativní dopady DMT

Tato kapitola se zaměřuje na zápory, závislost i kritiku užívání DMT a jeho příbuzných forem nebo směsí. Zabývá se reálným rizikem fyzické závislosti, rizikem smrti, testováním neznámých chemických forem, ale také bojem institucí o ayahuaskové dědictví či rizikem ayahuaskového turismu.

7.1. Zápory – DMT, bufotenin

DMT ať už v syntetické podobě nebo ve své přírodní formě představuje určitá rizika, které je nutno znát. DMT si při ilegálním užívání získalo poměrně negativní pověst díky jisté populární literatuře, jako je například Nahý oběd Williama S Burroughse, která je pravděpodobně nejznámějším popisem schopnosti DMT podmanit si uživatele svým rychlým nástupem a absolutním „opojením“.¹⁸² „Nelegálně se DMT většinou užívá tak, že se odpařuje a potom se v čisté podobě vdechuje ve formě volné báze.“¹⁸³ Například také držení ropuch je ilegální, a to nejen z etického hlediska, a lidé za to byli zatýkáni: „Sběr ropuch je trestný už přes tisíc let.“¹⁸⁴ Také existuje riziko, že začnou působit například takzvané bufo-steroidy, které dokáží zastavit srdeční činnost.¹⁸⁵ Pendell uvádí další zajímavý zápor spojený s DMT a to ten, že jak v Americe tak v Austrálii se dlouho věřilo tomu, že tryptaminy obsažené v travině druhu *Phalaris* způsobují nemoc kulhavku u zvěře, která ji spásá. Proto se vládní úřady snažily snížit obsah DMT v těchto travinách.¹⁸⁶

Jak již bylo zmíněno, chemici vytváří velké množství nových chemických tryptaminových variant jako např. AMT, DPT atd. a jelikož tyto látky nejsou zcela pod kontrolou institucí a tudíž by mohly být nebezpečné pro veřejnost, především pro experimentující lidi užívající různé látky rekreačně a ze zvědavosti, je možné je zařadit do diskutabilního rámce rizik experimentů a také prozatím do záporů, resp. do sporných otázek. Jako příklad poslouží následující: „Jeden člověk, který měl nedávno tu drzost, že se u soudu netvářil ani trochu kajícně, dostal doživotí za to, že tyto vědeckovýzkumné chemikálie prodával na internetu!“¹⁸⁷

Následující příklad nelze brát vysloveně záporně, ale poukazuje na fakt nepředvídatelnosti reakcí při injekčním podání, kdy člověk také ztrácí pojem o čase a prostoru. Příklad poukazuje na

¹⁸² Srov. STRASSMAN Rick, WOJTOWITZ Slawek, LUNA Eduardo Luis, FRECSKA Ede. *Vnitřní cesty do vnějšího vesmíru*. Praha: dybbuk, 2010. ISBN 978-80-7438-030-3, s. 102

¹⁸³ STRASSMAN Rick, WOJTOWITZ Slawek, LUNA Eduardo Luis, FRECSKA Ede. *Vnitřní cesty do vnějšího vesmíru*. Praha: dybbuk, 2010. ISBN 978-80-7438-030-3, s. 52

¹⁸⁴ PENDELL, Dale. *Pharmaco/Gnosis, moc rostlin a cesta jedů*. Praha: dybbuk, 2009. ISBN 978-80-86862-91-0, s. 252

¹⁸⁵ Srov. tamtéž

¹⁸⁶ Srov. PENDELL, Dale. *Pharmaco/Gnosis, moc rostlin a cesta jedů*. Praha: dybbuk, 2009. ISBN 978-80-86862-91-0, s. 256

¹⁸⁷ PENDELL, Dale. *Pharmaco/Gnosis, moc rostlin a cesta jedů*. Praha: dybbuk, 2009. ISBN 978-80-86862-91-0, s. 260

vztah „*set a setting*“, který je u výzkumu i u ostatního užití psychedelik důležitý. Co se stane, když jsou duševní rozpoložení jedince (*set*) a kontext (*setting*) obětovány vědecké metodě? Výzkum DMT psychiatra Ricka Strassmana, který látku podával zdravým dobrovolníkům, kteří s ní měli předešlou zkušenost, ukázal, že kvůli injekční aplikaci dobrovolníkům se jejich reakce ukazovaly jako nepředvídatelné.¹⁸⁸

7.2. Zápory – ayahuaska

Podle Horáka problémem ayahuasky zůstává, že často umožní člověku přístup do takových úrovní vědomí či reality, na které není osobnostně připravený, tedy nepostoupil totiž ještě v sebepoznání natolik, aby byl svou zkušenost schopen integrovat, proto je z pohledu fyzických nepříjemností nutné zmínit například, že: „Co se různých projevů týče, u některých jedinců je působení ayahuascy doprovázeno nevolností, brněním hlavy, průjmem, zvracením a zkresleným vnímáním času. Účinky ayahuascy vždy nezahrnují vize.“¹⁸⁹ Rozhodně má užívání ayahuasky svá rizika, jako je například absence *pre-screeningu* uživatelů, u nichž se mohou vyskytnout kontraindikace v důsledku porušení preskripce, tedy abstinence od psychoaktivních látek a sexu, nebo zákaz konzumace vepřového masa a kořeněných pokrmů. Na straně uživatelů mohou být rizika způsobena nízkou informovaností o účincích ayahuasky a nízkou kvalitou následné péče, která má vliv na integraci zkušenosti. Dále Horák zmiňuje, že vědecké studie údajně negativní dopad na zdraví nepotvrzují.¹⁹⁰

Z etického hlediska se domorodí obyvatelé části Jižní Ameriky domnívají, že vyvolání změněného stavu vědomí mimo rituál je hřích.¹⁹¹ Alarmující je v souvislosti s ayahuaskou styl práce, jakým své obřady provádí *Ayahuasca International*, obchodní společnost se sídlem ve Španělsku, která je kvůli přivlastňování tradice v dlouhodobém právním sporu s kolumbijským etnikem Cofán.¹⁹²

Podle Foutioua další negativum spočívá ve zvýšeném zájmu veřejnosti o účast na obřadech, což může vést k rozvoji tzv. ayahuaskového turismu nebo dokonce k neadekvátnímu přivlastňování nativní kultury.¹⁹³

¹⁸⁸ Srov. HORÁK, Miroslav. *Ayahuasca v České Republice*. Brno: Mendelova Univerzita, 2017. ISBN 978-80-7509-510-7, s. 155

¹⁸⁹ HORÁK, Miroslav. *Ayahuasca v České Republice*. Brno: Mendelova Univerzita, 2017. ISBN 978-80-7509-510-7, s. 52

¹⁹⁰ Srov. HORÁK, Miroslav. *Ayahuasca v České Republice*. Brno: Mendelova Univerzita, 2017. ISBN 978-80-7509-510-7, s. 75

¹⁹¹ Srov. HORÁK, Miroslav. *Dům, kde se zpívá*. Brno: Mendelova Univerzita, 2013. ISBN 978-80-7375-800-4, s. 77

¹⁹² Srov. HORÁK, Miroslav. *Ayahuasca v České Republice*. Brno: Mendelova Univerzita, 2017. ISBN 978-80-7509-510-7, s. 48

¹⁹³ Srov. HORÁK, Miroslav. *Ayahuasca v České Republice*. Brno: Mendelova Univerzita, 2017. ISBN 978-80-7509-510-7, s. 33

7.3. Závislost na ayahuasce i DMT

Odbornice z centra Takiwasi, zabývající se studiem ayahuasky po většinu jejího života dle Horáka tvrdí, že tato látka nezpůsobuje závislost, nicméně ani terapeutický dohled údajně nesnižuje riziko závislosti.¹⁹⁴

Jak již bylo zmíněno a dále jak uvedl Horák, ayahuaska má silné emetické, tedy zvracení vyvolávající, účinky a od svých informátorů se dozvěděl, že mohou existovat takoví lidé, u nichž se po dlouhodobém užívání nevolnost a zvracení eliminují. Vyloučit tento efekt prý ale zcela nelze.¹⁹⁵ „O bažení dle mého názoru není možné hovořit, neboť ayahuasca má odpornou chuť. Je ale otázkou, nakolik může mít člověk 'potřebu' se obřadu s ayahuascou účastnit.“¹⁹⁶ „Je hořká a chutná jako trpká grapefruitová šťáva.“¹⁹⁷

¹⁹⁴ Srov. HORÁK, Miroslav. *Dům, kde se zpívá*. Brno: Mendelova Univerzita, 2013. ISBN 978-80-7375-800-4, s. 100

¹⁹⁵ Srov. HORÁK, Miroslav. *Ayahuasca v České Republice*. Brno: Mendelova Univerzita, 2017. ISBN 978-80-7509-510-7, s. 22

¹⁹⁶ HORÁK, Miroslav. *Ayahuasca v České Republice*. Brno: Mendelova Univerzita, 2017. ISBN 978-80-7509-510-7, s. 22

¹⁹⁷ NARBY, Jeremy. *Kosmický had*. Praha: Rybka publishers, 2006. ISBN 80-87067-00-2, s. 10

8. Závěr

Na závěr bych ráda vyjádřila svůj osobní postoj k fenoménu DMT. Překvapivě jednoduše sílu této látky vystihuje toto přísloví: „Bílý muž jde do kostela, aby mluvil o Ježíši. Indián jde do svého vigvamu a mluví s Ježíšem.“ (J. S. Slotkin)

Přestože člověk rád zůstává u teorie, protože často získá dojem, že teorie stačí a praxi nechť zakusí někdo jiný, praktická zkušenost s DMT je něco, na co se nedá v životě zapomenout a každý zážitek je velice individuální, proto se nedá tvrzení o prožitku DMT jednoduše zobecnit. Síla a gradace, se kterou umí tato látka uvést mozek do jiných sfér, by se dala přirovnat k pocitu spojení s „božstvím“ až k prožitku „absolutní jednoty“. DMT dokáže zprostředkovat silné stavy mysli i těla a dokáže dodat pocit plný transcendentálních přesahů, ale také vizuálních cest světy a vesmíry, setkání s nadpřirozenými bytostmi a nepřeberného množství fantazijních možností. Výsledkem bývá zpravidla nové nadšení do života, naděje, úcta k bytí, vyrovnanost, respekt nebo láska k bližnímu, přestože existují i lidé, kteří nepocítí nic.

Cílem této práce bylo poukázat na DMT a důležité látky, které podporují zvláštní mozkové procesy. Dále na nově vyvíjející se druhy DMT i starodávné směsi. Na rituály a mýty světa, i negativa a potenciální možnosti využití DMT. Chtěli jsme ukázat DMT jako celosvětový kulturní fenomén se silnou historickou hodnotou, ale také jej představit v novém kontextu současnosti, se schopností přesahu a transkulturní hodnotou. Pokusila jsem se prokázat, že DMT je zastoupeno v různých formách téměř po celém světě a jeho využití je stále velice aktuální. Je to látka disponující velkým kulturním, terapeutickým i duchovním a náboženským potenciálem, ke které je nutno přistupovat s respektem. Tato látka by zasloužila více vědecké pozornosti a současně by bylo vhodné pro tyto účely DMT alespoň částečně zlegalizovat, aby bylo možné se zaměřit více na vývoj jeho terapeutických možností, ale také jej sledovat z kulturní perspektivy.

9. Seznam použitých zdrojů

9.1. Odborná literatura

- BIOCCA, Ettore. *Sama mezi Indiány*. Praha: Dauphin, 2013. ISBN 978-80-7272-433-8
- DEKORNE, Jim. *Psychotropní šamanismus*. Praha: Volvox Globator, 1997. ISBN 80-7207-098-3
- DUBOIS, A. Thomas. *Úvod do šamanismu*. Praha: Volvox Globator, 2011. ISBN 978-80-7207-801-1
- FURST, T. Peter. *Halucinogeny a kultura*. Praha: Dharma Gaia a Maťa, 1996. ISBN 80-85905-20-5
- GINZBURG, Carlo. *Noční příběh*. Praha: Argo, 2003. ISBN 80-7203-514-2
- HORÁK, Miroslav. *Dům, kde se zpívá*. Brno: Mendelova Univerzita, 2013. ISBN 978-80-7375-800-4
- HORÁK, Miroslav. *Ayahuasca v České Republice*. Brno: Mendelova Univerzita, 2017. ISBN 978-80-7509-510-7
- KUCHAŘ, Jiří. *Ayahuasca aneb tanec s bohy*. Praha: Eminent, 1998. ISBN 80-85876-70-1
- MORGAN, Adrian. *Ropuchy a prašivky*. Praha: Volvox Globator, 2004. ISBN 80-7207-501-2
- MURPHY, Robert Francis. *Úvod do kulturní a sociální antropologie*. Praha: Slon, 2004. ISBN 978-80-86429-25-0
- NARBY, Jeremy. *Kosmický had*. Praha: Rybka publishers, 2006. ISBN 80-87067-00-2
- PENDELL, Dale. *Pharmaco/Gnosis, moc rostlin a cesta jedů*. Praha: dybbuk, 2009. ISBN 978-80-86862-91-0
- PERLMUTTER, David a VILLOLDO, Alberto. *Posilovna pro mozek*. Praha: Metafora, 2012. ISBN 978-80-7359-312-4
- RÄTSCH, Christian. *Byliny lásky*. Praha: Volvox Globator, 1997. ISBN 80-7207-070-3
- SCHULTES Evans Richard, HOFMANN Albert. *Rostliny Bohů*. Praha: Volvox Globator a Maťa, 1996. ISBN 80-86013-04-9
- STAFFORD, Peter. *Encyklopedie psychedelických látek*. Praha: Volvox Globator, 1997. ISBN 80-7207-057-6
- STRASSMAN, Rick, WOJTOWITZ, Slawek, LUNA, Eduardo Luis, FRECSKA, Ede. *Vnitřní cesty do vnějšího vesmíru*. Praha: dybbuk, 2010. ISBN 978-80-7438-030-3
- STRASSMAN, Rick. *DMT: Molekula duše*. Praha: dybbuk, 2010. ISBN 80-86862-10-0

VALÍČEK, Pavel. *Užitkové rostliny tropů a subtropů*. Praha: Academia, 1989. ISBN 80-200-0000-3

ZEHENTBAUER, Josef. *Drogy lidského těla*. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0159-5

9.2. Internetové zdroje

Bufotenin [online]. 200612, poslední revize 19. 3. 2019 [cit.2019-05-04]. Dostupné z:

<<https://cs.wikipedia.org/wiki/Bufotenin>>.

Bufo alvarius: Evidencias literarias y controversias en torno a su uso tradicional [online]. 201901, poslední revize? [cit.2019-05-06]. Dostupné z:

<https://www.researchgate.net/publication/330145513_Bufo_alvarius_Evidencias_literarias_y_controversias_en_torno_a_su_uso_tradicional>.

Cesty k sobě [online]. 201803, poslední revize? [cit.2019-05-04]. Dostupné z:

<<https://www.cestyksobe.cz/octavio-rettig-uzdravuje-zabim-jedem/25047>>.

Enpsyro [online]. ?, poslední revize? [cit.2019-05-05]. Dostupné z:

<<http://www.biotox.cz/enpsyro/pj3rphl.html>>.

The Healthy Lifestyle Expo [online]. červen2019, poslední revize? [cit.2019-05-04]. Dostupné z:

<<https://cs.thehealthylifestyleexpo.com/yohimbe-98369>>.

Lysohlávky [online]. ?, poslední revize 2009? [cit.2019-05-05]. Dostupné z:

<<https://www.extc.cz/lysohlavky--psilocybin-.html>>.

Rapé [online]. ?, poslední revize 2018 [cit.2019-05-06]. Dostupné z: <<https://www.rape-ceremonie.cz/o-rape/>>.

Rapé [online]. ?, poslední revize? [cit.2019-05-06]. Dostupné z:

<<http://ladirna.cz/eshop/produkty/samanske/rape>>.

Rapé [online]. 201703, poslední revize? [cit.2019-05-06]. Dostupné z:

<<https://psychedelictimes.com/traditional-medicines/tobacco-or-no-tobacco-choosing-the-right-rape-snuff-blend-for-your-ceremony/>>.

Rozhlas Pardubice [online]. 201311, poslední revize 2019? [cit.2019-05-05]. Dostupné z:
<<http://pardubice.rozhlas.cz/rychla-diagnostika-halucinogenu-tryptamin-a-jeho-syntetickych-derivatu-6045330>>.

Serotonin [online]. 200602, poslední revize 14. 1. 2019 [cit.2019-05-05]. Dostupné z:
<<https://cs.wikipedia.org/wiki/Serotonin>>.

10. Seznam zkratek

AMT	α -Methyltryptamin
4-HO-DMT	4-hydroxy-N,N-dimethyltryptamin – psilocin
5-MeO-AMT	5-methoxy- α -methyltryptamin, α ,O-Dimethylserotonin (Alpha-O)
5-Me-DMT	5-methoxy-N,N-dimethyltryptamin
5-OH-DMT	5-hydroxy-N,N-dimethyltryptamin – bufotenin
5-HT	5-hydroxytryptamin
5-MeO-DMT	5-methoxy-N,N-dimethyltryptamin
CNS	Centrální nervová soustava
DET	Diethyltryptamin
DIPT	N,N-diisopropyltryptamin
DMT	N,N-dimethyltryptamin
DPT	N,N-Dipropyltryptamin
IMAO	Inhibitor monoaminoxidázy
LF UK	Lékařská Fakulta Univerzity Karlovy
LSD	Diethylamid kyseliny lysergové
NDE	Prožitek blízké smrti Near-Death Experience
THH	Tetrahydroharmin